

A MANCI és a LISA könyvtártudományi adatbázisok tartalmi feltáró rendszerének összehasonlító elemzése

A tanulmányban két könyvtártudományi adatbázis tartalmi feltáró rendszerének összehasonlító elemzését olvashatjuk, előremutató megállapításokkal. A magyar szakirodalomban újszerű, több módszert átölelő teljes elemzés érdekes és mindenképpen tanulságos eredményeket hozott.

Az információs társadalomban az internet villámgyors térhódításával egyre inkább felértékelődik az adatbázisok szerepe, különösen a szakmai adatbázisoké, amelyek árnyaltabb minőségi elvárásoknak is meg kell, hogy feleljenek.

„Mindenekelőtt ... azt kell tisztázni, mit várunk egy szakirodalmi adatbázistól. Röviden:

- az adott szakterület irodalmának minél teljesebb reprezentálása – dokumentumtípustól függetlenül,
- a szakterület információs igényeinek megfelelő struktúrájú és adattartalmú szurrogátumok,
- pontos és mély tartalmi feltárás – lehetőleg terminológiai kontrollt biztosító szótár segítségével,
- sokoldalú információ-visszakeresési lehetőségek az adatok legszélesebb körére és kombinációjára.”¹

A könyvtártudományi szakmai adatbázisokra még nagyobb felelősség hárul, hiszen gyakran a felhasználók is szakemberek, akik magasabb elvárásokkal fordulnak a szakmai adatbázisok, elektronikus tudománytárak felé.

Tanulmányom témájaként a *Magyar és Nemzetközi Cikk* (MANCI) és a *Library and Information Science Abstract* (LISA) adatbázis tartalmi feltáró rendszerének összehasonlító elemzését választottam. Izgalmas téma egy nemzetközi, külföldi adatbázist magyar megfelelőjével összehasonlítani, látni, hogy a közös szakterület irodalmának minél teljesebb reprezentálását milyen módon, milyen eszközökkel oldják meg.

A MANCI és a LISA adatbázisok sok közös vonást hordoznak. Pár év eltéréssel egy időben kezdték fejlesztésüket, azonos tudományterületet vizsgál-

nak, és azonos dokumentumtípusokat dolgoznak fel.

A csak előfizetési díj ellenében elérhető Library and Information Science Abstract nagyságrendekkel több dokumentumot dolgoz fel, gyűjtőköre lényegesen tágabb, mint a magyar adatbázisé, átfogó nemzetközi szakmai adatbázisként funkcionál. A Magyar és Nemzetközi Cikk adatbázis gyűjtőköre értelemszerűen a teljes magyar könyvtári szakirodalomra kiterjed, a külföldi szakmai cikkeket válogatva dolgozza fel.

Az adatbázisok elemzéséhez a következő módszert követtem. A két adatbázisról két különálló elemzést készítettem, amelyben összefoglaltam történetüket, a könyvtár- és információtudományban elfoglalt szerepüket. Ismertettem a weben keresztül nyújtott szolgáltatásaikat, megjelenési formájukat. A szolgáltatások bemutatásánál elsősorban az információ-visszakeresési lehetőségeket vettem figyelembe, mert a sokoldalú visszakeresési lehetőségek megoldása minden adatbázisnál alapfeltétel. A következő lépésben az adatbázisok kontrollált szótárát vettem vizsgálat alá, mivel a pontos és mély tartalmi feltárás elsősorban az adatbázis kontrollált szótárától, tezaurszától függ.

A tartalmi feltáró eszközöket külön fejezetben elemeztem, *Varga Katalin: A magyar szakirodalom tartalmi reprezentációjának jelenlegi állapota* című, 2005-ben megjelent tanulmánya alapján olyan vázlatpontok köré csoportosítva, mint a tartalmi visszakeresésre alkalmas ismérvek száma, ezek szabályozottsága, milyen formában fejezik ki a tartalmat, mennyire generikusak vagy specifikusak, továbbá milyen módon képesek tükrözni az eredeti szövegek kontextusait.

Az adatbázisok tárgyi feltárásának minőségszempon-
tú elemzésénél *Jacsó Péter: Szöveges CD-
ROM és webes adatbázisok tartalmának elemzé-
se*, 2005-ben megjelent publikációját vettem ala-
pul. Eszerint négy fő szempont, az alaposság, a
specifikusság, a pontosság és a következetesség
kritériumai alapján vizsgáltam meg mindkét adat-
bázisban az indextételeket.

A két adatbázisról, a Magyar és Nemzetközi Cik-
kekről és a Library and Information Science
Abstract-ról az elemzések által megkapott ered-
ményeket az utolsó fejezetben egymás mellé he-
lyezve értékeltem. Az ismertetett módszerekkel,
vizsgálatokkal kerestem választ arra, hogy melyik
„hölgy”, milyen eszközökkel és milyen mélységben
valósította meg a minőségi tartalmi feltárás köve-
telményeit.

A MANCI adatbázis

A magyar könyvtári szakirodalom szakbibliográfiá-
jának egyik pillére a MANCI, a Magyar és Nemzet-
közi Cikk adatbázis. Az adatbázis a magyar
könyvtár- és információtudományi periodikumok
teljes körű, kurrens és folyamatos retrospektív
feldolgozása alapján épül 1989 óta,² a külföldi
szakfolyóiratok cikkeit pedig erősen válogatva
1986 óta dolgozza fel.³ Az adatbázis előállítója és
forgalmazója a *Könyvtári Intézet Szakkönyvtára*.

A MANCI adatbázis létrehozásának technikai kö-
rülményeit az 1987-ben az akkori *Könyvtártudo-
mányi Szakkönyvtár (KSZK)* birtokába jutott Com-
modore PC 20-as számítógép, és a szintén frissen
beszerzett Micro-ISIS program biztosította.⁴ Az
adatbázis a *Magyar Könyvtári Szakirodalom Bib-
liográfiájának*, azaz a MAKSZAB-nak, illetve a
Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom, a
KDSZ cikkanyagainak a bibliográfiai leírását tar-
talmazta. *Kaposváriné Dányi Éva* így jellemezte az
adatbázis kihasználtságát 1989-ben: „Az adatbá-
zisban rögzített információtömeg széles körű fel-
használása azonban csak akkor vált lehetővé,
amikor az olvasóteremben adatrögzítésre nem
használt, önálló gépet tudtunk felhasználóink ren-
delkezésére bocsátani ... ez év márciusában...”⁵
Az adatbázis online elérésére 2000-ig kellett várni,
az internetes változat elkészítését a *Nemzeti Kul-
túrális Alapprogram* támogatta.⁶ A Micro-ISIS-es
felületet felváltotta az olvasóbarát webes megjele-
nési forma. A kereshető tételek között ekkor már
fellelhetőek voltak a fontosabb külföldi szakmai
cikk bibliográfiai adatai is. Mára az adatbázisból

közvetlenül érhető el a külföldi szakcikk referá-
tumai is, amelyek jelentősen megkönnyítik az ide-
gen nyelvet nem ismerő használók munkáját.

A MANCI jövőjét illetően már 2002-ben felmerült a
kérdés az *Országos Széchényi Könyvtár* belül:
„...miként lehetne ... ésszerűsíteni a cikkfeldolgo-
zást, hogyan lehetne egyetlen adatbázisba integ-
rálni a meglévő cikkadatbázisokat: az IKER-t –
azaz az MNB Időszaki Kiadványok Repertóriumát –,
a Hungarika Információ Adatbázist és a MANCI-t”⁷,
mindezt a teljes nemzeti cikkrepertórium megvaló-
sítása érdekében.

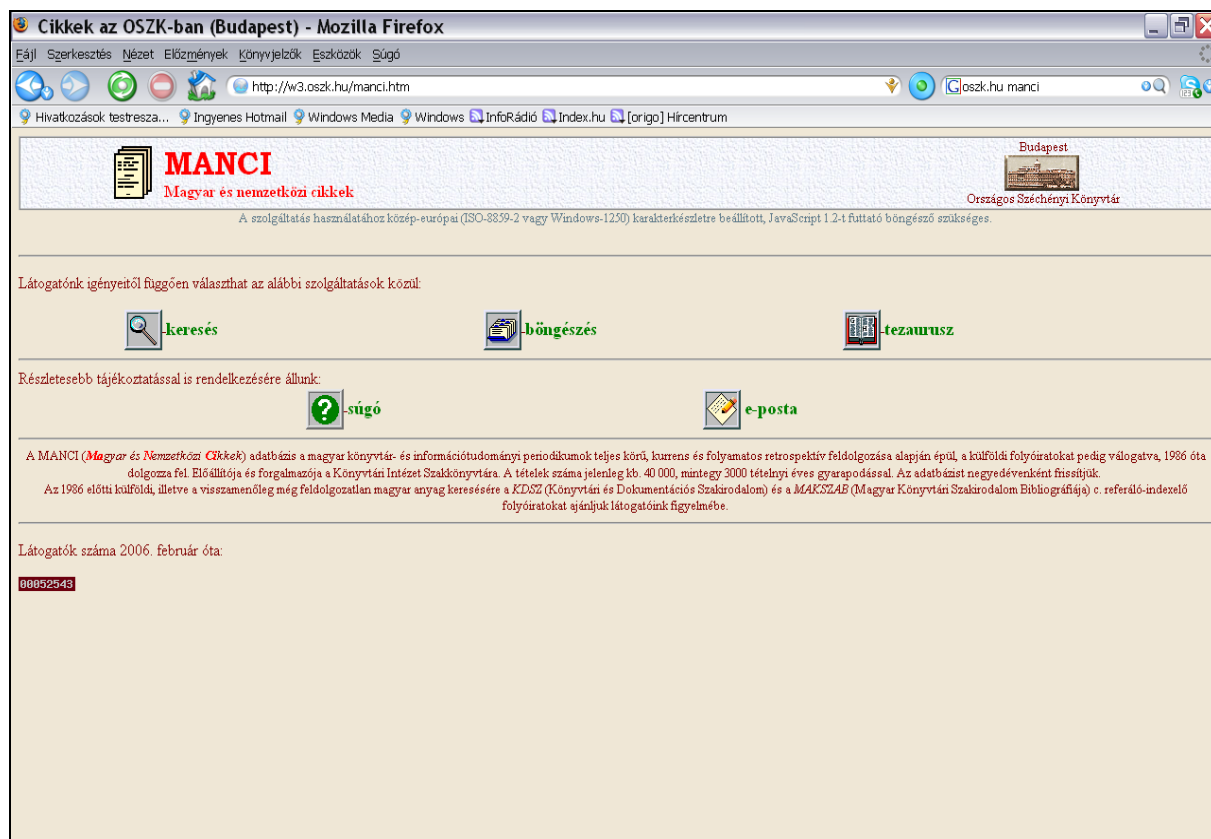
Bár a nemzeti cikkrepertórium létrehozása üdvös
kezdeményezés lenne, véleményem szerint az
adatbázisok integrálása semmiképpen sem lenne
járható út, hiszen funkciójukat tekintve mindegyik
adatbázisra szükség van a megfelelő szakmai,
minőségi tartalmi feltárásukkal egyetemben. In-
kább a tételek kiemelését, duplikálását látnám
megoldandónak, hogy a megfelelő szakmai adat-
bázisok működése mellett elérhető legyen egy
nemzeti cikkrepertórium, amelyben ugyanúgy – az
átlagos használók érdekében talán nem olyan
árnyalt tartalmi feltárással – megtalálhatóak lenné-
nek az érintett tételek.

A teljes nemzeti cikkrepertórium létrehozása az
előzetes tanulmányok szintjén elakadt, de bízunk
abban, hogy megvalósítása a közeljövőben nem
fog akadályokba ütközni.

A MANCI adatbázis, gyűjtőkörének megfelelően, a
következő dokumentumtípusokat dolgozza fel: ha-
zai folyóirat- és hírlapcikk, gyűjteményes kötetek
részdokumentumai, könyvismertetések, külföldi
folyóiratcikk. A jelentősebb külföldi folyóiratcik-
kek referátumai is elérhetők az adatbázisból köz-
vetlen kapocs segítségével.⁸ A kb. 40 000 tételt
tartalmazó adatbázis online hozzáférhető a <http://w3.oszk.hu/manci.htm> weboldalon.⁹

A MANCI szolgáltatásai, formai és technikai elemzése

A MANCI adatbázis internetes nyitóoldalán (1. ábra)
– rövid szöveges tájékoztatás mellett – három
szolgáltatást kínál fel: a keresést, a böngészést és
a tezauruszalapú keresést. Mindezeket alapos
Súgó, illetve e-mail küldési lehetőség egészíti ki.
„A szolgáltatás használatához közép-európai (ISO-
8859-2 vagy Windows-1250) karakterkészletre
beállított, JavaScript 1.2-t futtató böngésző szük-
séges.”¹⁰

1. ábra A MANCI nyitólapja

A weblap nyitóoldalán az adatbázis gördülékeny használatához szükséges összes információt elérhetővé tették.

A MANCI Keresés menüjében egyszerű keresést vagy Micro-ISIS alapú összetett keresést használhatunk. Az Egyszerű Keresés almenüben szerző, kulcsszó, tárgyszó (tezausz-deszkriptor), megjelenési év, városnév, ország és régió, illetve nyelv adatelemek szerint kereshetünk. A legördülő mezők segítségével bármely adatelemet többször használhatunk. A keresőelemeket ÉS, VAGY és DE NEM logikai operátorokkal kapcsolhatjuk össze. Megadhatjuk a találatok megjelenési formáját is, amelyek a következők lehetnek: bibliográfiai, címkés vagy MANCI hívójeles. Az Összetett Keresés menürendszerében a Micro-ISIS operátorait és lehetőségeit használva lehet keresni. A logikai operátorokat különböző karakterek alkalmazásával használhatjuk. A keresés utólagosan finomítható. A keresési eredmények bibliográfiai formátumban jelennek meg, míg a találatok letöltése ablakban az általunk kiválasztott találatokat a kívánt formában tölthetjük le.

A Böngészés menüben egy belépési pont megadásával kereshetünk a Cikkek adatbázis teljes indexében illetve a referátumok szerzői közt is.

A MANCI harmadik szolgáltatása a tezauszalapú keresés. Ezzel a funkcióval a Súgó alapján hatékony tárgyi keresést végezhetünk. Az adatbázis a *Könyvtári és Tájékoztatói Tezauszt* alkalmazza, amely már több mint 20 éve, 1976 óta használatban lévő, folyamatosan karbantartott tezausz.¹¹ Kiindulási pont megadása után léphetünk be a tezauszba. Ha nem írunk be egy karaktert sem, akkor a tezausz elejére léptet be a rendszer. A menüben a kiválasztott deszkriptorra kattintva az ahhoz tartozó deszkriptorcikket tekinthetjük meg, ha azonban a deszkriptor előtti jelre (egy zöld gömbre) kattintunk, akkor a deszkriptort egy keresőablakban helyezi el. Több deszkriptor kijelölése után a program VAGY kapcsolattal fűzi össze őket, majd indítható a keresés. Természetesen itt is van lehetőség különböző szűkítésekre, amelyeket a keresőkérdés módosításával végezhetünk el.

A találati halmazok letöltésére is van mód a MANCI-ban, akár a teljes találati halmazt vagy az álta-

lunk kijelölt tételeket is letölthetjük. Megadhatók a letöltési jellemzők: bibliográfiai formában (txt), bibliográfiai formában (rtf) vagy MSZ-ISO 2709 csereformátumban. Megadhatjuk továbbá, hogy a magyar ékezetes karaktereket milyen kódolási formában mentse le a letöltésnél a rendszer.

Az adatbázis szerkesztőinek ötlete az ún. *easter egg* elhelyezése a menükben (2. ábra). „A számítástechnikában húsvéti tojásoknak nevezzük az olyan üzeneteket, grafikákat, hanghatásokat vagy a program viselkedésének szokatlan változását, melyeket viccként vagy a program készítőinek felsorolásáért helyeztek el. Ezek akkor jelennek meg, amikor a felhasználó bizonyos nem dokumentált parancssort, egérgattintást, billentyűparancsot vagy egyéb hasonló cselekvést hajt végre.”¹² A MANCI *easter egg*-je nem más, mint a *Minerva* baglya, amely a minden menüben ott pislog a menüsorok alatt. Ha az egérmutató kurzorját ráviszszük, akkor kijelenti: „Álmos vagyok!”

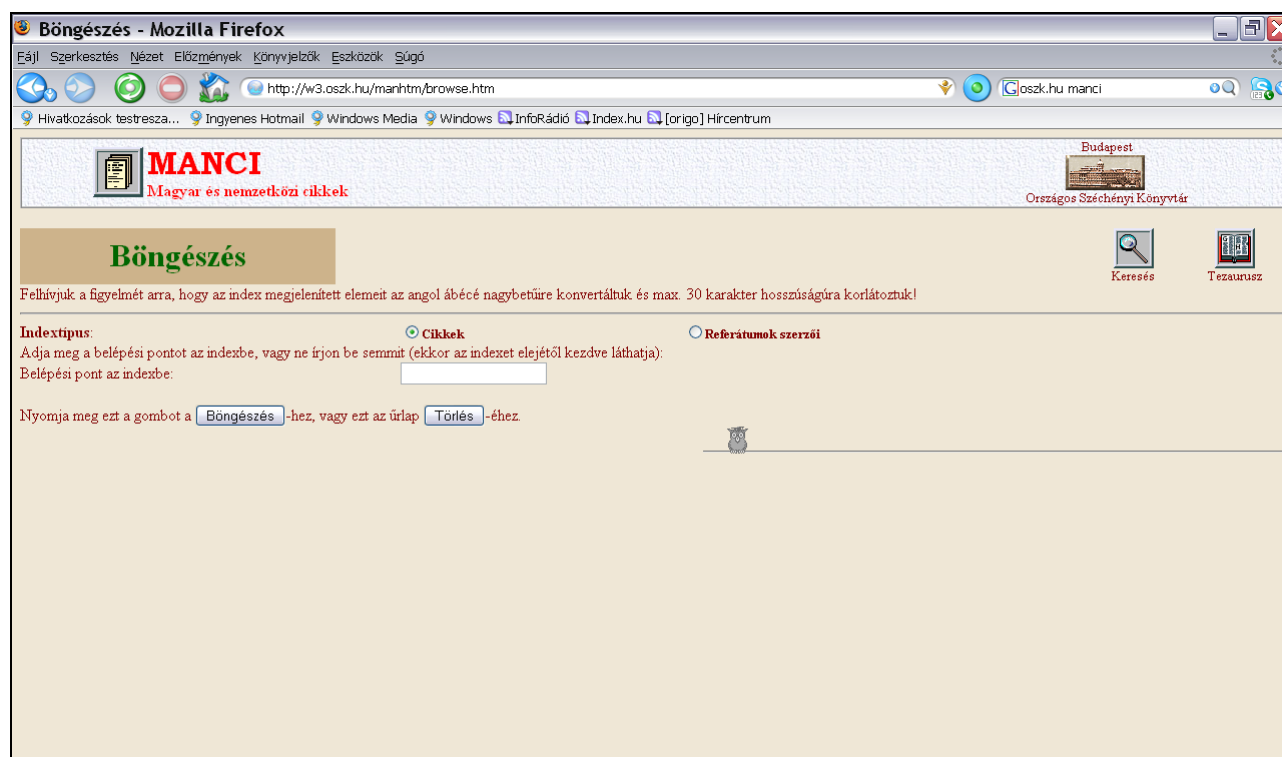
A weblap vizuális megjelenése szerény, talán kissé igénytelen, az alkalmazott egyszerű Times New Roman betűtípus, a betűméretek és a betűszínek az eligazodást segítik a gyengébb hardverekkel rendelkező felhasználóknak. A háttérszín nem ríktók, a formai megjelenés minden eleme az ért-

etőséget szolgálja. A tezauruszban a deskriptorcikkek elemei feltűnő módon meg vannak különböztetve egymástól, az eligazodás könnyű. A találati tételek halmaza vizuálisan kissé összemosódik a szűk tételközök miatt. Erőteljesebb megkülönböztetéssel növelni lehetne a használók igényeinek kielégítését.

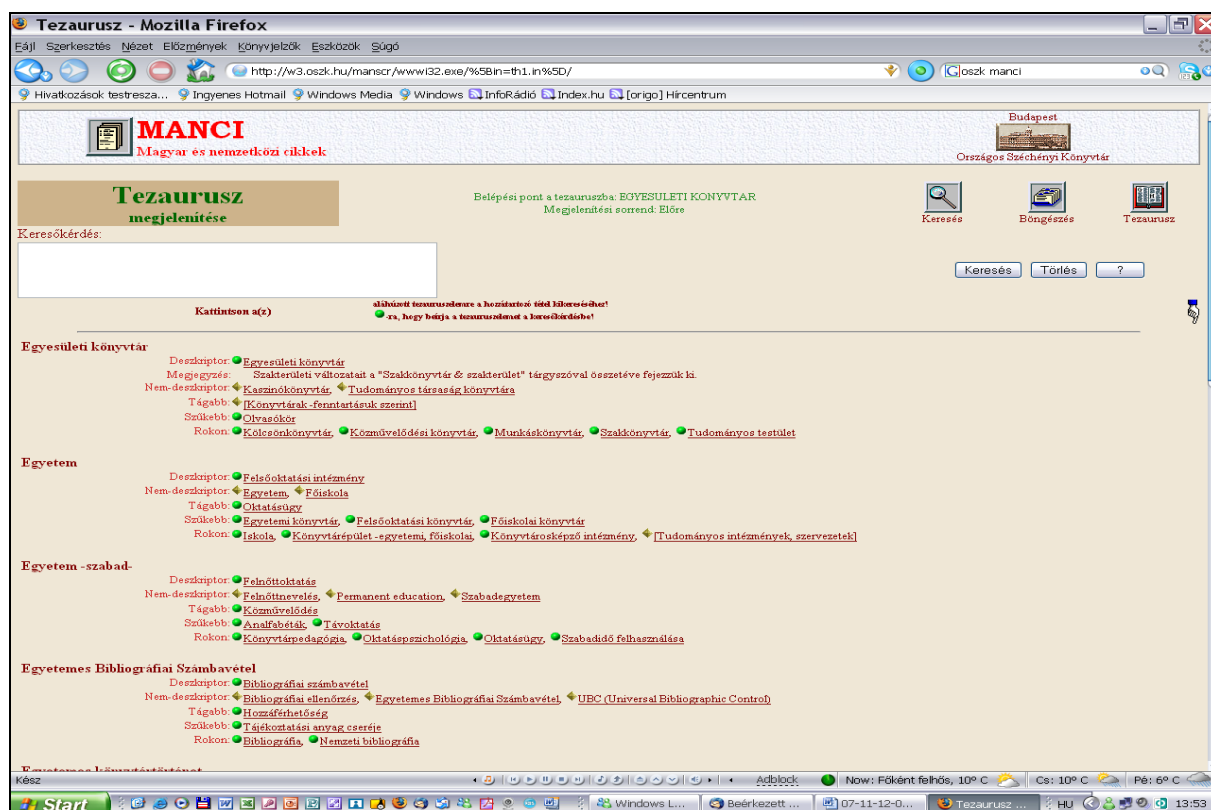
A weblap logikai felépítése tiszta és egyszerű, az egyes modulok megfelelően dokumentáltak. Az egérmutató kurzora a menügombok felett magyarázatot jelenít meg, és minden oldalon rövid szöveges, az adatbázis használatát segítő tájékoztató mondatok találhatók. Hiányosság viszont, hogy a Súlyó menü csak a nyitólapról érhető el, a különféle keresési szolgáltatások menüjéből nem.

A Könyvtári és Tájékoztatói Tezaurusz

A MANCI a *Könyvtári és Tájékoztatói Tezauruszt* használja, amely 1976-ban jelent meg először *Tézaurusz-tervezet* címmel.¹³ A tezaurusz alapja a *Könyvtártudományi és Módszertani Központ Tájékoztatói Osztálya* által készített tárgyszójegyzék volt, amelyet 1967 óta folyamatosan fejlesztettek az ott dolgozó könyvtárosok.¹⁴ A tezaurusz három revideált nyomtatott kiadást ért meg, a legutolsó

2. ábra "Easter egg" a MANCI-ban

3. ábra A MANCI tezaurusza

1992-ből származik.¹⁵ 1992-től a Könyvtári és Tájékoztató Tezaurusz online érhető el a MANCI Tezaurusz menüjéből, az ún. *THES* adatbázisból. Nyomtatott kiadást, feltehetően költségkímélés miatt már nem jelentetnek meg. A tezaurusz közvetlen elérhetősége: <http://w3.oszk.hu/manhtml/thes.htm>.

A tezaurusz elemzése

A tezaurusz a MANCI weboldaláról permutált index formájában érhető el, a már megadott webcímen. Negyedévente frissítik, finomítják a deskriptorokat, a deskriptorcikket. Külön Sógó nem tartozik hozzá, meg kell elégedni a Nyitólapról elérhető szolgáltatással. Kárpótlásul azonban annak Sógója a tezauruszban való keresés módjának leírása mellett részletes példával is illusztrálja a folyamatot.

A tezaurusz vizuális megjelenése megfelelően informatív (3. ábra). Az ábécérendbe szedett tárgyszavak, a deskriptorok és nemdeskriptorok tipográfiailag kiemelve.

A deskriptorcikkben a deskriptorokat külön vizuális jel (élénkzöld gömb) különbözteti meg a

nemdeskriptoroktól (halványsárga rombusz). A jelek tájékoztató menügombként is funkcionálnak, a deskriptorok mellett sorakozó gömbök fölé húzva az egérmutatót megjelenik a Beír felirat, míg a nemdeskriptorok rombusza mellett a Keresésre nem használható! figyelmeztetés.

Az alkalmazott relációk a következők: nemdeskriptor, főlérendelt, azaz tágabb, alárendelt, azaz szűkebb és rokon. A relációkat nem betűkódokkal jelenítették meg, hanem a kapcsolat nevét kiírva: ez rendkívüli módon fokozza az érthetőséget.

A *megjegyzés mezőben* további fogalomszűkítő definíciók adhatók meg. Ezzel az eszközzel éltek is az adatbázis készítői. Többek között a műfaji utalásokat is ebben a formában jelenítik meg. A BIBLIOGRÁFIA deskriptor mellett például megjegyzésként olvashatjuk, hogy Forma változatban is! A mondat jelentése, hogy műfaji megjelölésként is több tételhez kapcsolódik tárgyszó formában. Megjelenése a tételekben megkülönböztetett a tartalmi feltáró elemektől: BIBLIOGRÁFIA (forma). Szintén a megjegyzés rovatban gondoskodnak az utalásról, amely nem igényli, hogy a használó újabb keresést indítson, mivel a mező szavaira

kattintva azonnal az utalt deskriptorcikk jelenik meg.

A tezaurusban az alá-fölé, az oda-vissza utalás nem minden esetben megfelelő, az elemek ugyan minden utalt tételnél fel vannak tüntetve, de enyhe fogalomzavarok érzékelhetők.

Az általam kiragadott példa ennek érzékeltetésére: az *olvasó*, *könyvtárhasználó*, *használó* szinonimák. Míg az OLVASO és a HASZNALO deskriptor (a rokon fogalmaknál megfelelően mindkettő fel van tüntetve), a KONYVTAR-HASZNALO szó nem, még utalás sem készült róla az előző két deskriptorhoz. A fogalom a VAK KONYVTARHASZNALO deskriptorra mutat. Ennek a deskriptornak viszont a tágabb megfelelőjénél ott kellene szerepelnie a HATRANYOS HELYZETU OLVASO deskriptornak, de csak két szint után jutunk el ide: Tágabb: TESTI FOGYATEKOS OLVASO, tágabb: BETEG OLVASO, tágabb: HATRANYOS HELYZETU OLVASO.

A tezaurusban nincsenek nem odaillő deskriptorok, szakterületét a deskriptornak meghatározott fogalmak minőségi szinten fedik le. Hiányosságnak ítélem azonban, hogy a keresőkérdéseket nem lehet földrajzi hely szerint szűkíteni. Ha például a *Szegedi Egyetemi Könyvtár* gazdálkodásáról szeretnénk olvasni, akkor a kívánt deskriptorok: EGYETEMI KONYVTAR és (*) GAZDALKODAS –KONYVTARI kiválasztása után csak reménykedhetünk, hogy megtaláljuk a találati halmazban a keresett dokumentumokat. A rendszer az adott kérdésre 27 találatot adott. A Szegedi Egyetemi Könyvtár gazdálkodása a 19. helyre, a következő ablakba szorult. Sajnos, a Böngészés menü sem vezet eredményre, a Keresés menüben viszont már orvosolták ezt a problémát.

A tezaurusban, a tárgyi deskriptorokban gépelési hibából eredő elírásokat nem találtam: a szakmai környezetet figyelembe véve úgy gondolom, hogy az esetleges *új deskriptorok* minden esetben minőség-ellenőrzésen esnek át.

A MANCI adatbázis tartalmi feltáró rendszerének elemzése

Egy adatbázis tartalmi feltártságának elemzésénél „számba kell venni minden adatelemet, amely valamilyen formában utal az eredeti szöveg tartalmára, kivéve azokat, amelyek csupán az azonosításért felelősek (szerző, megjelenési adatok, ISBN, stb.). Tehát figyelembe veendő mindenfajta osztá-

lyozási jelzet, tárgyszavazási eljárás, kiemelt tartalmi jellemző (dokumentumtípus, felhasználói célcsoport stb.), a súlyozás, a szintaxis minden formája.”

A MANCI tartalmi feltáró eszközei a szövegjelentés visszaadására a következők:

- kulcsszó,
- tárgyszó,
- ország, földrész, illetve városnév megadhatósága a keresés menüben a tartalomra vonatkozó szűkítő elemként,
- az adatbázisban használt műfaji jelölők, az ún. formaváltozatok,
- az idegen nyelvű cikkek referátumai.

Az adatbázisnak összesen öt tartalmi feltáró eszköze van. A magyar adatbázisok átlagosan négyféle eszközt használnak a szövegjelentés reprezentálására,¹⁷ így ez az érték nemzeti szinten kifejezetten jónak mondható. A feltáró eszközök többségükben szabályozottak, kontrollált szótár, illetve tezaurus-alapúak. Kivételt ez alól a kulcsszó és a referátum képez. A szövegrepresentáció eszközei minden esetben természetes nyelvűek.

A tartalmi feltáró eszközök, a tárgyszavazás használatában a specifikus feltárási eljárás az irányadó, ami megfelel egy szakmai adatbázis használói igényeinek. Elvértve találhatók csak generikus tárgyszavakkal indexelt rekordok, a tételek feltárása a specifikus irányba mutat.

A tartalmi feltárás a szövegkontextust nem tükrözi, a tárgyszavak csak egymás után állnak, egy-két kivételtől eltekintve ábécérendben. Nem utalnak az eredeti szövegek összefüggéseire, így a relációk, a kontextus kifejezése egyáltalán nem jelenik meg az adatbázisban, kivéve az idegen nyelvű tételeknél, ahol referátumok segítik a megértést. „Sajátos magyar nyomorúság, hogy a felhasználói igények inkább igénylik az idegen nyelvű szövegek magyar összefoglalását, mint a magyar szövegekét, mivel ez a használók nyelvtudásbeli hiányosságait hivatott kiegyenlíteni.”

A MANCI adatbázis tárgyi indexelésének minőség szempontú elemzése

„A dokumentumok megfelelő tárgyi indexelése a hatékony visszakeresés előfeltétele. Ez egyértelművé vált a nyomtatott világban, ahol a tárgyi indexelés tételei voltak a referáló és indexelő folyóiratok leggyakrabban használt elérési pontjai az egyes füzetekben és a kumulált kötetekben is.”¹⁹

Az adatbázisok világában ugyanilyen fontos a tárgyi feltárás, noha már több fejlett eszköz áll rendelkezésre, mint régebben. Semmi sem pótolhatja azonban a minőségi tartalmi feltárást. Így a tárgyi indexelés minősége nem kihagyható tényező egy-egy adatbázis tartalmi feltáró rendszerének elemzésekor.

A tárgyi indexelés minőségi értékelésénél *Jacso Péter: Szöveges CD-ROM és webes adatbázisok tartalmának elemzése* című tanulmányát vettem alapul. Ennek alapján „a tárgyi indexkifejezések minőségi értékelésének négy fő szempontja van:

- alaposság,
- specifikusság,
- pontosság,
- következetesség.”²⁰

Az alaposság-szempontú vizsgálat

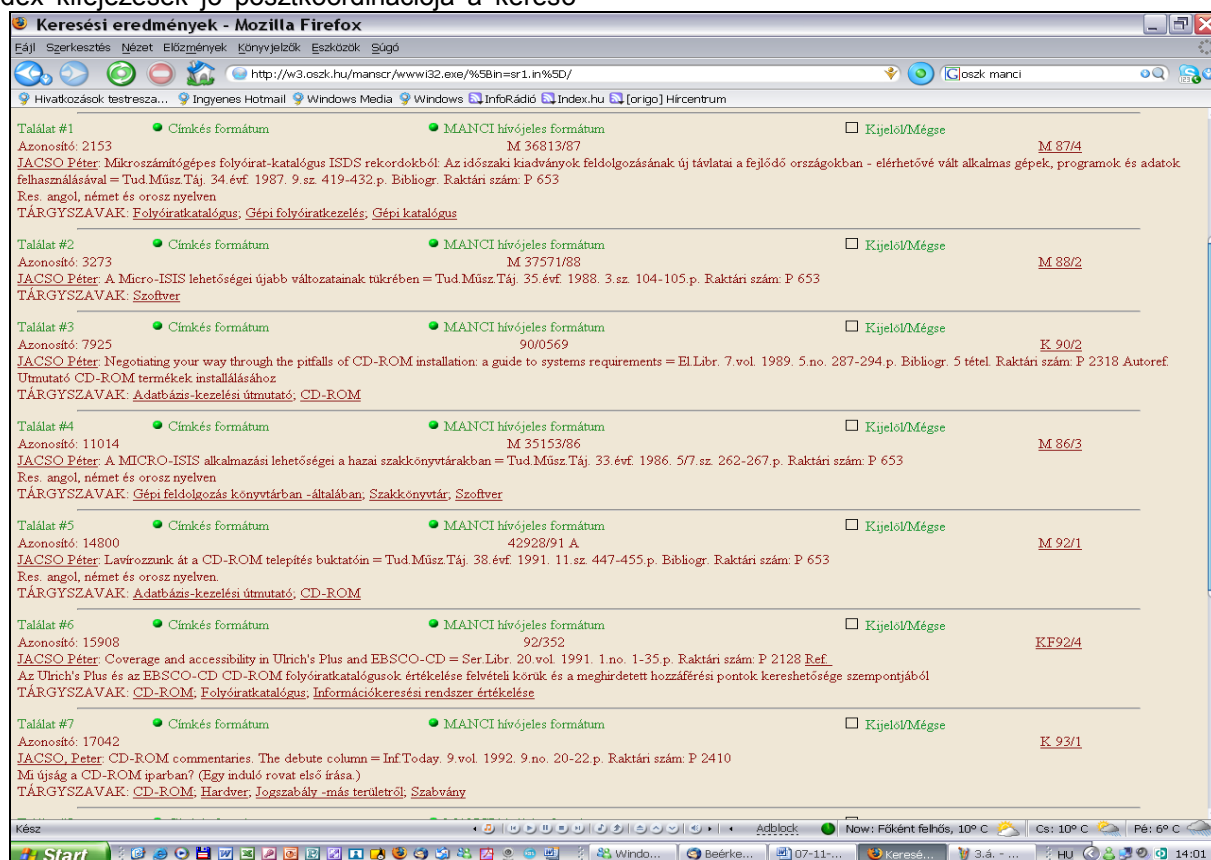
Az alaposság „...azt jelenti, hogy annyi releváns index kifejezést kell megadni, amennyit a cikk indokoltta tesz. Túl kevés index kifejezés megadása jelentős mértékben csökkenti a keresés teljességét. A túl sok hamis találatokhoz vezethet, bár az index kifejezések jó posztkoordinációja a kereső-

kérdésben csökkentheti ezek számát. Emiatt biztonságosabb az indexelő számára, ha inkább azal hibázik, hogy több indexkifejezést ad meg, mint kevesebbet...”²¹

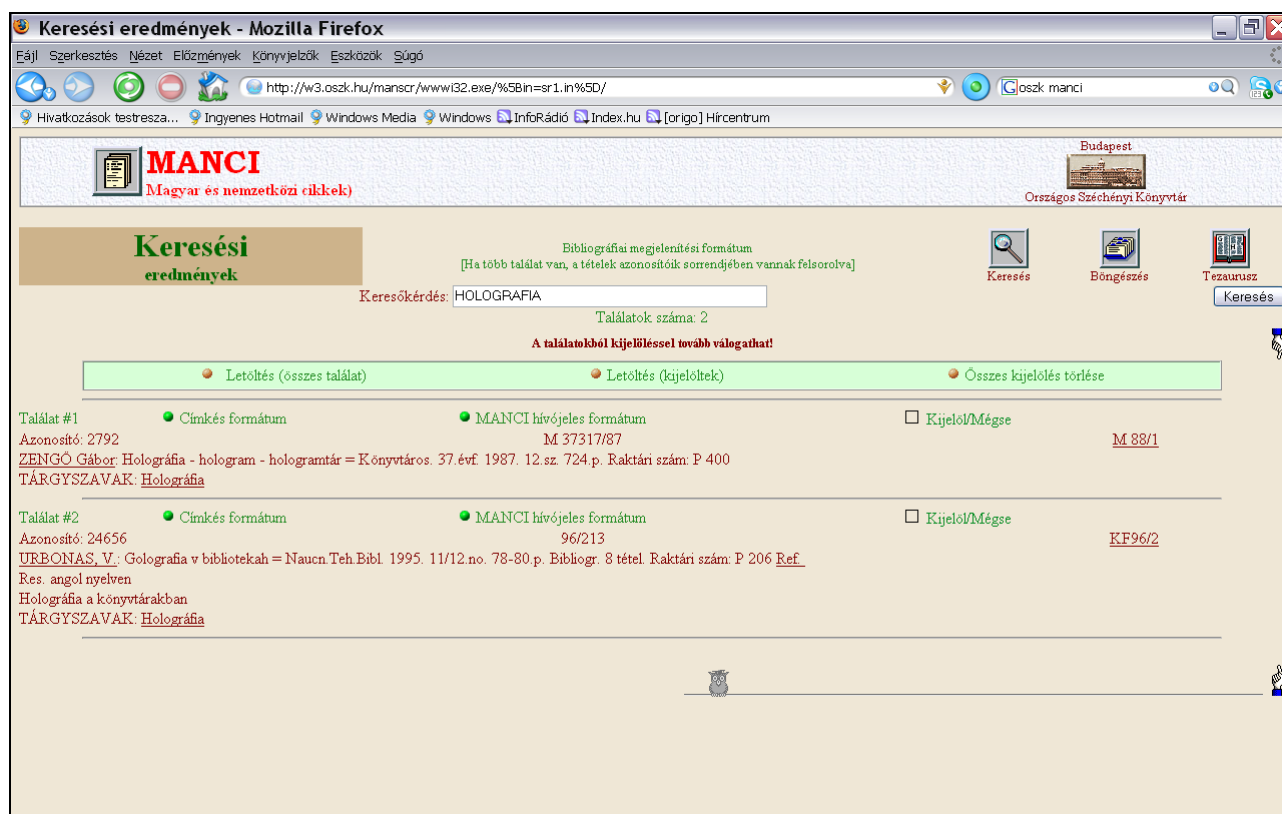
Az indexelés alaposságának a MANCI-ban – a fentiek alapján – vannak hiányosságai (4. ábra). Az adatbázisban több olyan tételt is találtam, amelyekhez mindössze egy-két tárgyszó volt hozzárendelve. Példának Jacso Péter egyik cikkét említem a Micro-ISIS-ről, amelyet mindössze egyetlen tárgyszóval láttak el: SZOFTVER.

További, egyetlen tárgyszóval „feltárt” dokumentumokat is találtam. Ezek a hibák nemcsak az adatbázis alaposságának hibamutatói, hanem a specifikusságot is elviszik vagy a túl általános vagy a túl specifikus irányba.

Az általános gyakorlat az adatbázisban megfelelő: 4–6 tárgyszó kapcsolódik egy-egy tételhez. A redundancia túlzott kerülését nem tapasztaltam: a címben már egyszer leírt, a deskriptorral azonos releváns fogalom ugyanúgy szerepel a tárgyszavak között is.

4. ábra Alapossági indexelési hiba a MANCI-ban

5. ábra Specifikussági indexelési hiba

A specifikusság-szemponútú elemzés eredményei

Az indexelés specifikusságát már vizsgáltam a MANCI tartalmi feltáró eszközeinél. Egy adatbázis specifikusságának megítélése meglehetősen szubjektív dolog, mert az egyedi dokumentumtól és az adatbázis használatától függ. A tételekhez, egy-két kivételtől eltekintve, mindig a leginkább specifikus kifejezéseket igyekeztek megadni az adatbázis indexelői. Fontos kiemelni, hogy általánosabb kifejezések is találhatóak az indextételek mellett, így a szakértő felhasználók viszonylag nívósan el tudnak igazodni az adatbázisban. Természetesen, egy általános gyűjtőkörű adatbázishoz képest az indexelés még így is specifikus. A deszkriptorok megfelelnek a szakma által használt nyelvnek, gyakorló könyvtárosok alakították ki. Az indexkifejezések, deszkriptorok szakmailag helyesek, de hibák is akadnak. Az INFORMATIKA deszkriptor 225 tételhez kapcsolódik. Az első két tétel, amely ezzel a deszkriptorral elindított keresésben található, csak ezt az egy tárgyszavat tartalmazza, így ezeknek a tételeknek a tárgyi indexelése, specifikussága, sőt az alapossága egyáltalán nem megfelelő. Mivel két idegen nyelvű tételről van szó, ez tovább ront a helyzeten, mert a nyelveket nem

ismerő felhasználó – referátum hiányában – nem tud következtetni a tartalomra. Találhatunk azonban ellenpéldát is. Az önmagában ugyanilyen általános INFORMACIO kifejezés – helyesen – (5. ábra) már nem jelenik meg egyedüli tárgyszóként.

Néhol a túlzott specifikusság jelei is megmutatkoznak, sajnos egyéb hibákkal karöltve. A HOLOGRAFIA deszkriptorhoz például két tétel van egyedüli tárgyszóként rendelve.

Az indextételek specifikussága – a kiragadott hibák ellenére is – megfelelőnek mondható.

A tárgyi indexelés értékelése pontosság-szemponútú vizsgálat alapján

A pontosság szempontja magára az adatbázis kontrollált szótárára, illetve az indexelés módjára vonatkozik. Az indexelés minőségének pontossági szempontú elemzésénél az adatbázis deszkriptorkészletét és annak hibáit, illetve az indexelés során elkövetett pontatlanságokat vizsgáljuk. Az adatbázis által használt Könyvtári és Tájékoztatási Tezauruszt már részletesen elemeztem. Röviden összefoglalva a pontossági szempontoknak eleget tesz a tezaurusz. A tezauruszban nincsenek nem

odaillő deszkriptorok, a deszkriptorcikkekben elírásból, felületességből származó hibát nem találtam. A Könyvtári Intézet Szakkönyvtárának munkatársai tájékoztattak, hogy a tezaurszt folyamatosan karbantartják, a használói visszajelzések alapján a kisebb-nagyobb hibákat javítják. A tezaursz hibája, hogy nem alkalmaz földrajzi alosztásokat, de a MANCI Keresés menüjében mindezt egy megfelelő áthidaló megoldással korrigálták.

Noha, a deszkriptorokban elírási hiba nem található, annál több fedezhető fel az adatbázis használatkor, főleg az idegen nyelvű dokumentumok esetében. Jacsó Péter egyik cikkében például, amely az *Információkeresés fortélyai* címmel jelent meg; a cím helyesen: „*Savvy searching: Indexes to Web resources by librarians*”, míg az adatbázisban a következőt lehet olvasni: *Savvy searching: Indexes to Web resources by librarians*. A nyilvánvalóan felületességből adódó hiba nem egyeztethető össze egy könyvtártudományi adatbázissal.

A tételekről általánosságban elmondható, hogy megfelelő kifejezésekkel vannak indexelve az adatbázisban.

A következetesség-szempontú elemzés

A következetesség a deszkriptorok használatát vizsgálja az azonos tételekről, fogalmakról szóló dokumentumoknál.

Az adatbázis tárgyi indexelésének következetesség-szempontú elemzésénél többrészes cikkeket vizsgáltam.

JACSÓ Péter: *Savvy searching: Indexes to Web resources by librarians*. = *Online Inf.Rev.* 25.vol. 2001. 5.no. 326–328.p. Raktári szám: P 2367

Az információkeresés fortélyai: könyvtárosok által készített indexek web-forrásokhoz

Tárgyszavak: Index, Tárgyi feltárás, Számítógép-hálózat

JACSÓ Péter *Savvy searching: using controlled vocabulary (content part)*. = *Online Inf.Rev.* 27.vol. 2003. 4.no. 284–286.p. Raktári szám: P 2367

Az információkeresés fortélyai: ellenőrzött szókészlet használata

Tárgyszavak: Gépi információkeresés, Hatékonyság, Tézaursz

A többrészes cikk két tételéből látni lehet a következetlenséget. Egyetlen azonos tárgyszóval sem lehet találkozni, noha a téma mindkét részben

ugyanaz, csak más-más módszereket ajánl a szerző. Ideális esetben legalább két azonos tárgyszónak, és egy vagy két különböző kiegészítő fogalomnak kellene alkotni a tételek tárgyszavait, amelyekkel a specifikusság és az egyediség is megadható. A cikksorozat többi részénél azonban következetes, ha nem is mindig tökéletes tárgyszavazást találunk.

A szerzők nevénél is következetlenség fedezhető fel a Böngésző menüben. Jacsó Péter neve három formában is szerepel az adatbázisban: JACSO P., JACSO PETER és JACSO, PETER. A nevekhez rendelt rekordok száma az első esetben kettő, a másodikban 14, és a vesszővel kiegészített harmadik névnél 16 tétel szerepel, de nem ugyanazok. Apró bosszúság, de az összes találati tétel kilitázásához mindhárom névformát ki kell választanunk (6. ábra).

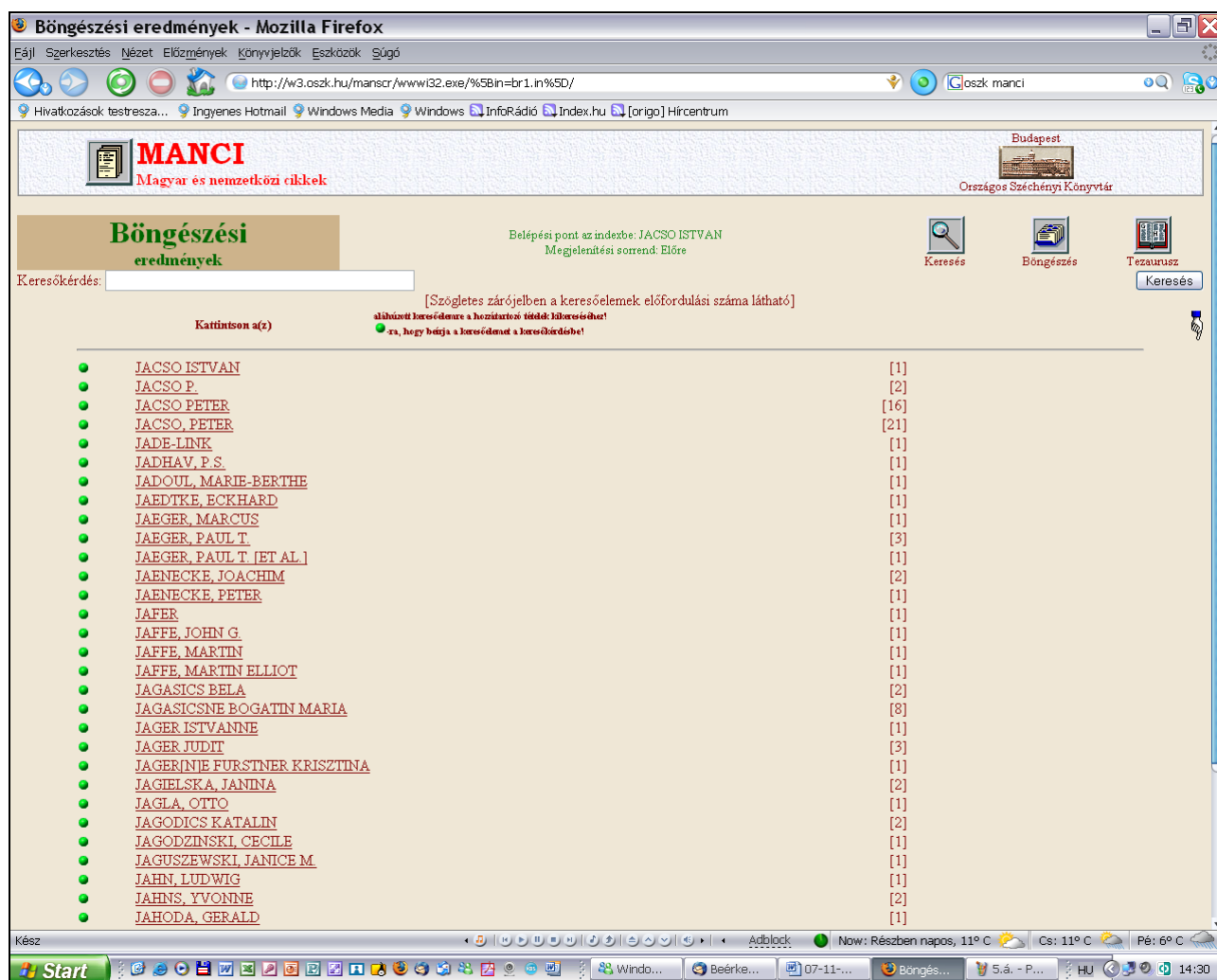
Kathleen Ladizesky neve ugyanilyen következetlenül szerepel az adatbázisban: LADIZESKI, KATHLEEN neve mellé egy tétel van rendelve, míg a helyes név, LADIZESKY KATHLEEN mellé három. Ezek ugyan nem a tárgyi indexelés hibái, de elég fontosak ahhoz, hogy rontsák egy könyvtári, könyvtártudományra vonatkozó adatbázis hitelességét.

Mindezek ellenére a minőségi szempontok alapján vizsgált adatbázis kielégíti a felhasználók igényeit.

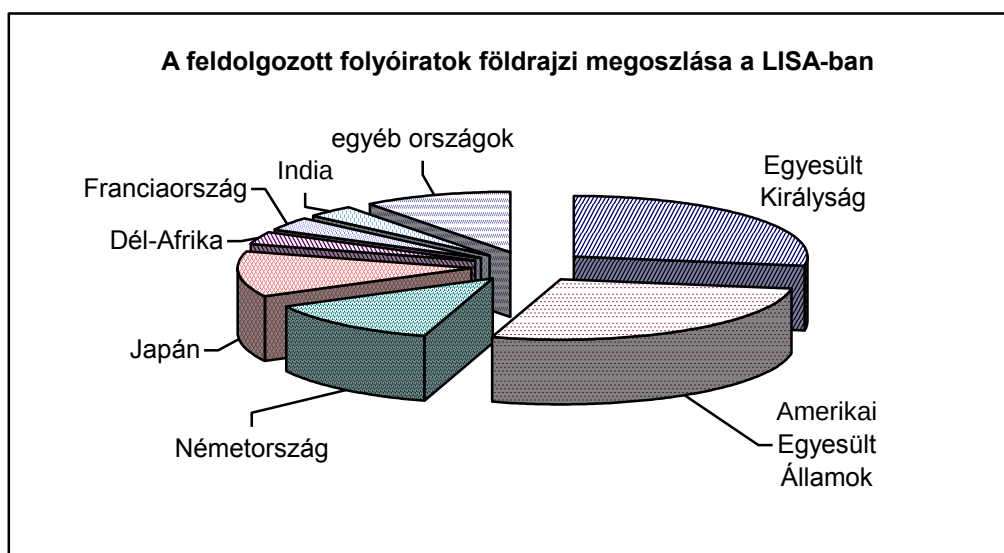
A LISA adatbázis

A LISA (*Library and Information Science Abstract*) a CSA (2007 nyarától: ProQuest) tartalomszolgáltató angol nyelvű adatbázisa, „...amely a világon megjelenő legfontosabb könyvtár- és információtudományi szakirodalmat dolgozza fel és teszi elérhetővé.”²² Az adatbázis a feldolgozott szakirodalom alapján a könyvtári tudományterületek mind egyikét lefedi. A főbb témakörök a következők: könyvtárvezetés, gyűjteményszervezés, katalógizálás és osztályozás, könyvtár-technológia, információtudomány és -technológia, digitális gyűjtemények, informatika, keresőmotorok, e-learning, e-government, e-commerce, továbbá a szerzői jog, és a vonatkozó tágabb társadalmi témák.²³

A LISA jelenleg körülbelül 500 folyóiratot dolgoz fel (7. ábra), amelyből 26 csak elektronikus formában érhető el, ún. e-journal.²⁴ Tételei több mint 68 ország folyóirataiból 20 nyelvről fordítva készülnek.²⁵

6. ábra Következetlenség a Böngésző menüben

7. ábra A feldolgozott periodikák földrajzi hely szerinti megoszlása

A folyóiratok tartalmát az adatbázisban teljesen feldolgozzák, kivéve néhány nem szigorúan vett szakmai lapot, ezekből szerkesztői válogatás után kerülnek a tételek a LISA-ba. A frissítés gyakorisága kétheti, körülbelül 500 rekordos növekedéssel.²⁶

A célközönséget a weblapon egyértelműen meghatározza az adatbázis: könyvtári és információs szakemberek.²⁷

A LISA története 1987-re nyúlik vissza, ekkor kezdte el a *SilverPlatter* cég forgalmazni CD-ROM formában.²⁸ Az adatbázisban 1969-ig visszamenőleg dolgoztak fel tételeket, majd 1991-ben – körülbelül 100 ezres tételszámnál – előállítását a *Bowker-Saur Ltd.*²⁹ vette át. 1999 novemberétől lett online elérhető (ekkor még a Bowker-Saur Ltd. szolgáltatta).³⁰ Ezután vásárolta meg a tartalom-szolgáltató jogot a CSA. A LISA érzékelhető minőségi fejlődésen ment keresztül az évek alatt. A legutolsó fontosabb mérföldkő az adatbázis életében a CSA által 2005 májusában bevezetett, minden adatbázisára alkalmazott új keresőfelület, az *ILLUMINA*.³¹

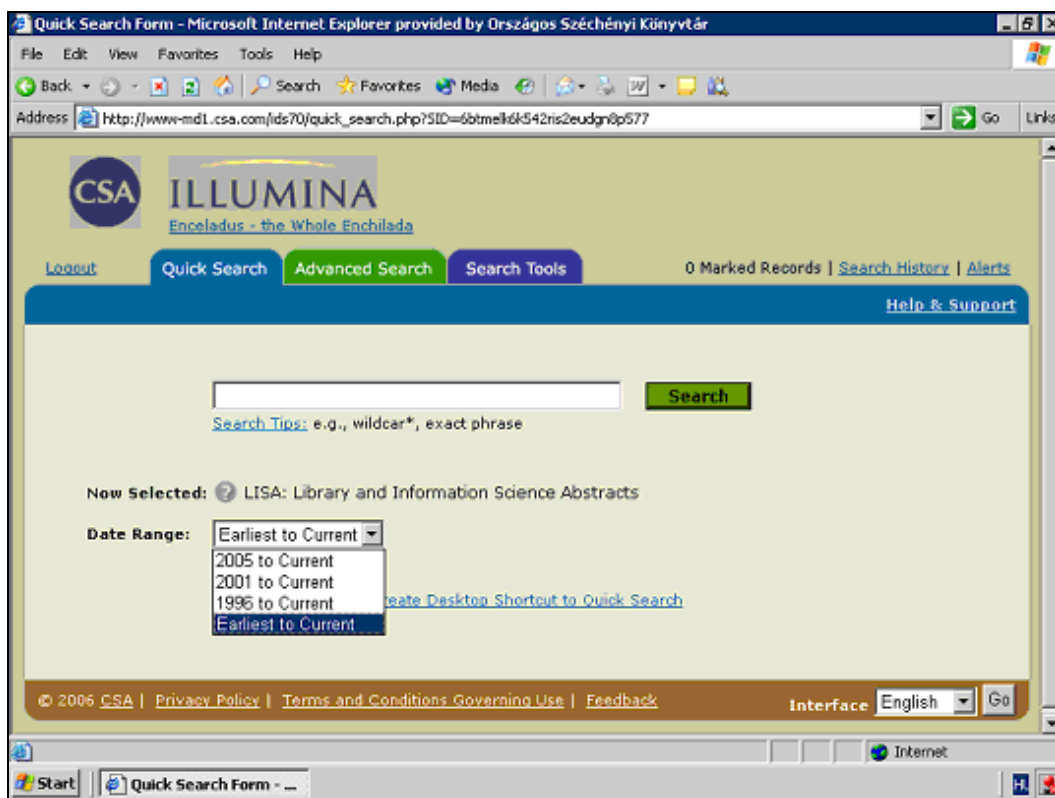
A LISA Magyarországon csak a Könyvtári Intézet Szakkönyvtárából és az *Országgyűlési Könyvtár*-

ból érhető el. Az adatbázis webcíme *www.csa.com*, ahonnan a felhasználónév és jelszó beírása után közvetlenül az előfizetett adatbázis(ok)hoz férhetünk hozzá.

A LISA szolgáltatásai, formai és technikai elemzése

A LISA adatbázis a CSA ILLUMINA keresőfelületen érhető el, innen teszik lehetővé a rekordok keresését. A szolgáltatások elemzésekor tulajdonképpen az ILLUMINA professzionális lehetőségeit vizsgálom. A rendszernek nincs külön nyitóoldala, azonnal a Quick Search, azaz az Egyszerű Keresés menübe léptet be (8. ábra).

A Quick Search szolgáltatáson kívül még két lehetőségünk van: az Advanced Search (Összetett Keresés), illetve a Search Tools (Keresési Eszközök) segédletek menüje. Szintén ebből a menüből érhető el közvetlen kapcsolattal a Search History (Keresési Történet) menü és az Alerts (Témafigyelések). Ezeknek akkor van jelentőségük, ha korábban már regisztráltuk magunkat, illetve a Súlyos szolgáltatás is a rendelkezésünkre áll a Help & Support ugrópontnál. Ezen a felületen egy nyelv-választó modul is a rendelkezésünkre áll.

8. ábra A LISA nyitóoldala a CSA ILLUMINA keresőfelületen

Az Egyszerű Keresés menüben megadott keresőkifejezés az adatbázis összes mezőjében keres, hacsak nem adjuk meg kóddal definiálva, hogy mely mezőkben elvégzett keresés eredményeire vagyunk kíváncsiak. A keresésben alkalmazhatjuk a Boole-operátorokat is, és csonkolni is tudunk kétféle módon, több karaktert vagy egy karaktert helyettesítve a keresendő kifejezésben * vagy ? jelet alkalmazva.

Fontos megjegyezni, hogy ha több szóból álló fogalmunk van, és nem adunk meg operátorokat, akkor az adatbázis azokat nem a szokásos AND vagy OR kapcsolattal fűzi össze, hanem egy keresendő kifejezésként értelmezi.

Időintervallum szűkítésre is lehetőségünk van ebben a menüben,

- 2005-től napjainkig,
- 2001-től napjainkig,
- 1996-tól napjainkig,
- és a teljes adatbázisban, 1969-től napjainkig.

A mezőkódok különböző finomításokra adnak lehetőséget. A legfontosabbak a következők:

- Author = szerző (AU=),
- Title = cím (TI=),
- Keywords = kulcsszó (KW=),
- Descriptors = deszkriptor (DE=). A LISA tezaursza földrajzi alosztással rendelkezik, így a téma

szerinti keresést országokra szűkítve itt kell megadni.

- Abstract = referátum, tömörítvény (AB=),
- Source = folyóirat (SO=),
- Language = nyelv (LA=),
- Features = tulajdonságok (FE=). Ennél a speciális elemnél olyan szűkítéseket lehet megadni a keresésnél, hogy térképpel, táblázattal rendelkez-e, illusztrált stb.
- Publication year = megjelenési év (PY=),
- Publication type = közzététel módja (PT=). A közzététel módjában műfajok között válogathatunk, de a LISA a műfajokat csak ritkán jelöli, általában folyóiratcikk gyűjtőnéven indexeli a dokumentumokat. Így ez a hasznos mező ebben az adatbázisban sajnos nem játszik szerepet.
- Továbbá ISBN, ISSN, feltöltés dátuma, forrás, lelőhely a British Library-ben és a folyóiratok minden formai jelölője szerint.

Az Összetett Keresés legördülő menüsorai szintén ezeket a lehetőségeket kínálják a keresőkérdés megfogalmazására (9. ábra). A felület sokkal inkább felhasználóbarát: itt legördülő menüvel finomíthatjuk a keresést, és a mezőkódok ismerete sem szükséges. Alapértelmezésben három sor űrlap jelenik meg a böngésző ablakában, ez három keresési szempontot jelent, és a szempontokban OR kapcsolattal három-három fogalmat fűzhetünk össze.

9. ábra Az Összetett keresés űrlapja a LISA-ban

Az alapértelmezettekhez újabb és újabb űrlapsorok adhatók hozzá, összesen 20, így gyorsan, könnyen, professzionális keresést tudunk lefuttatni az adatbázisban. Ebben a menüben már a találatok letöltésének módját, és az egy lapon megjelentetett tételek számát is kiválaszthatjuk.

A Keresési Eszközök menü hat kiegészítő szolgáltatást kínál fel.

A Combine Search (Keresések Összekapcsolása) almenüben a keresések a Keresési Történetből vagy az egy bejelentkezés alatt elvégzett keresések időleges archívumából Boole-operátorokkal kapcsolhatók össze, így újabb keresést tudunk elindítani, amire a minket érdeklő témák egy-egy speciálisabb szeletét kapjuk meg.

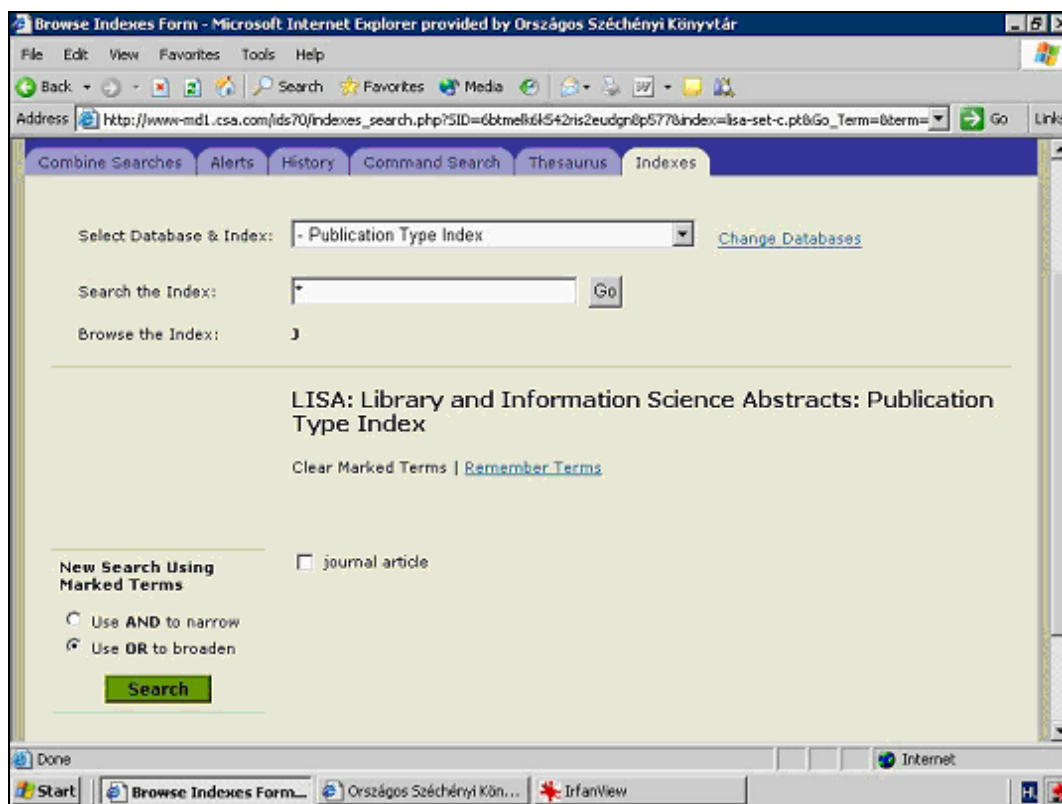
Az Alerts és a History (Témafigyelések és Keresési Történet) regisztrált felhasználók számára elérhető funkciók. Díjmentesen regisztráltathatjuk magunkat egyéni felhasználóként, és a rendszeren belüli második szintű bejelentkezés után már be is tudunk állítani témafigyelést, menthetjük kereséseinket, illetve módosíthatjuk személyes profilunkat. A Témafigyelés szolgáltatás bekapcsolásával hetente legfeljebb 250, e-mailben küldött rekord szolgál-

tatására lehet számítani.³²

A Command Search (Parancsszavas Keresés) almenüben szabadon dolgozhatunk a Boole-operátorok használatával és a mezőkódok beírásával, illetve beemelésével.

A Thesaurus (Tezaurusz) almenüben a LISA tezauruszt háromféle formában érhetjük el: betűrendben, hierarchikusan, illetve permutált indexként. Innen is lehet kereséseket indítani. A tezauruszt bármelyik formában hívjuk be, a megjelenítendő kifejezéseket mindig hierarchikus kapcsolatrendszerükben tekinthetjük meg. Több deszkriptor kijelölésénél ügyelnünk kell arra, hogy a megfelelő kapcsolatot válasszuk ki, ez a bal oldali menüben lehetséges AND vagy OR kapcsolat megadásával. Szintén itt található hasznos eszköz az *Explode to include all narrower terms*: a keresés kiterjesztése funkció bejelölésekor a kiválasztott deszkriptor összes szűkebb fogalmát is beemeli a keresésbe.

Az Indexes (Indexek) almenüben a szerzői, a folyóirat- és a publikációtípus-indexben lehet böngészni. Az első hibát itt találtam a professzionális rendszerben: a publikációtípus-index mindössze egyetlen tételt tartalmaz: journal article (10. ábra).

10. ábra Egytétéles index a LISA-ban

Az ILLUMINA további szolgáltatása, hogy a találati halmazok letölthetők, több választható bibliográfiai és dokumentumformátumban. A dokumentumforma lehet például html, text, rtf vagy MS Word. Nemcsak a helyi platformra lehet letölteni a jegyzékeket, hanem akár e-mailben is elküldhetők, egyéni megjegyzésekkel kiegészítve.

Újszerű megoldás a kutatói adatbázis, amelyben a szerzők publikációjánál egy újabb Scholars-fülön mutatják, ha a szerzőről többletinformációk érhetők el. Itt a szerző neve és e-mail címe mellett szerepelnek: szakmai önéletrajzának a webcíme, tudományos fokozatai, kutatói érdeklődési köre, valamint szakmai kapcsolatainak ugrópontjai.

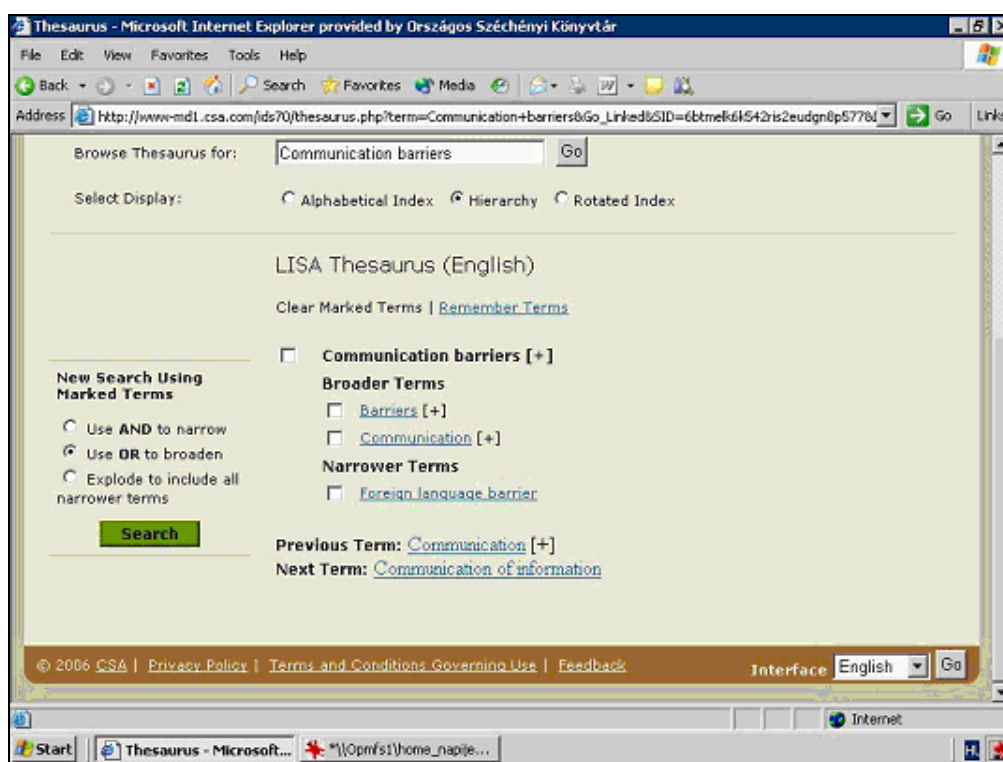
A weblap vizuális megjelenítése igényes, lágy háttérszínekkel, erősen kiemelt keresőgombokkal szolgálja a könnyű eligazodást. Az alkalmazott Lucida Console betűtípus könnyen olvasható. Tartalmi kiemelésre elsősorban a betűméretek változtatását használják. Az ugrópontokat kék betűszínnel, aláhúzva emelik ki, a fontosabb elemeket a találatokon belül félkövér betűtípussal jelölik. A találati tételek vizuálisan elválnak egymástól, kényelmes válogatást tesznek lehetővé. A tételeken belül az elemcsoportokat megfelelő nagyságú térközzel tagolják.

A keresőfelület logikai felépítése tiszta, könnyen érthető. A modulok dokumentáltak, és minden oldalról elérhető a Súgó menü, amely még videókat is tartalmaz az adatbázis használatáról több nyelven. A szolgáltatásokat a weblapon színekkel lapfülekkel különböztetik meg, ezzel is segítve az egyszerű navigációt.

A CSA ILLUMINA professzionális keresőfelület gazdag lehetőségeket ígér, ám véleményem szerint a LISA mindezeket nem tudja kihasználni. Az indexelési szempontok inkább formai visszakeresésre adnak lehetőséget, a tartalmi feltáró eszközök száma kevés. Így hiába ad a rendszer lehetőséget arra, hogy mély és árnyalt keresőkérdéseket fogalmazzunk meg, a LISA tételei nincsenek olyan mélységben indexelve, hogy ki lehessen használni az ILLUMINA által kínált keresési lehetőségeket.

A LISA tezaszauruskészlete

A LISA tezaszaurusza a Search Tools (Keresési Eszközök) menüből érhető el. Az almenüből közvetlenül elérhető a Súgó, amely tartalmazza a tezaszurusalapú keresés lépéseit, és az adatbázis saját

11. ábra Deszkriptorcikk a LISA-ban

használati útmutatójában is megfelelő magyarázat-rendszer tartozik hozzá. Többféleképpen is elérhető: betűrendes, hierarchikus, illetve permutált index formában.

A tezausz két kontrollált szótárra épül, és ez a kettőség érezhető is. A tulajdonosváltás után, 1993-ban teljesen átdolgozták a LISA szótárát: ez az indexelési irányelvekben, módokban és minőségben is jelentkezik a tezausz használatakor.³³

A tezausz a következő relációkat alkalmazza: *Broader Terms* (BT), *Narrower Terms* (NT) és *Related Terms* (RT), azaz Tágabb, Szűkebb és Rokonkapcsolatok. Emellett a *Use For* illetve a *Use Instead* (Helyett, Használja Helyette) kifejezésekkel utal minket a helyes deskriptorhoz.

A deskriptorok vizuális megjelenítése a tezauszban informatív. Bármelyik indexből is választjuk ki a minket érdeklő deskriptort vagy kifejezést, a megjelenítés azt már hierarchikus formában mutatja. A kiválasztás után a képernyőn mindig csak a megfelelő deskriptorcikk látható, de egy-egy ugrópont mutat az ábécébe az őt előző, illetve követő deskriptorra (11. ábra).

A deskriptorcikkek mérete egymáshoz képest elég változó. Vannak olyan deskriptorok, melyekhez csak egy-két fogalom tartozik, másoknál a kapcsolatok felsorolása nem fér el a képernyőn. Jól példázzák ezt a DATABASES és a META-DATA deskriptorok. Míg a DATABASES alá 14 deskriptorelem van besorolva (1 tágabb, 13 szűkebb, 1 rokon), addig a METADATA-hoz mindössze kettő (2 rokon).

Valószínűsíthető, hogy ezek az egyenlenségek, furcsa kettőségek a tulajdonosváltás utáni szótár-váltásból fakadnak.

A tezausz egyes deskriptorcikkei hiányosak. Az UNIVERSITY LIBRARIES deskriptor alá szűkebb kapcsolattal csak egy elem van besorolva, a TECHNOLOGICAL UNIVERSITY LIBRARIES. Jogosan merül fel a kérdés: ha a *Műszaki egyetemi könyvtárak* deskriptor létezik, akkor hol van a többi egyetemtípusnak megfelelő könyvtár?

További hiányosságokat is találtam a deskriptorcikkek vizsgálatánál. A MEDICINE, a MEDICAL LIBRARIES, a HOSPITAL LIBRARIES és a HOSPITAL PATIENT LIBRARIES deskriptorok hierarchikus kapcsolata megfelelően van értelmezve, sőt, még olyan deskriptorokkal is

találkozhatunk, mint ALTERNATIVE MEDICINE, ORTHOPAEDICS, PSYCHIATRY, de a szakmailag lényegesen relevánsabb BIBLIOTHERAPY deskriptor magányosan lebeg, egyetlen relációval rendelkezve: Use For READING THERAPY.

Sok, nem a tezauszba illő deskriptor is található. Példának csak párat sorolok fel: ATMOSPHERIC RESEARCH, OIL, PETROLEUM INDUSTRY, CHURCHES, CATHOLIC CHURCH, EVANGELICAL CHURCH, ORTHODOX CHURCH, CHRISTIANITY, ENERGY, ELECTRICITY, NUCLEAR ENERGY, SOLAR ENERGY. Kifejezetten könyvtárosoknak szóló könyvtár- és információtudományi adatbázisban az ilyen deskriptorok használata megengedhetetlen hiba.

A tezauszban elírásokat nem találtam.

Az alá-fölé és az oda-vissza utalozás minden általam vizsgált esetben megfelelő volt, az utalt tételek mellett megtalálhatók az utalózásnak megfelelő elemek.

A LISA tartalmi feltáró rendszerének elemzése

A tartalmi feltáró rendszer elemzésének első pontja azon eszközök számbavétele, amelyek a tartalom reprezentálására szolgálnak. A LISA meglepően kevés tartalmi ismerv alapján tárja fel a dokumentumait:

- kulcsszó;
- deskriptor, amelyben külön földrajzi elosztás is szerepel, így ez az elem kettőnek számítható a MANCI-val való összevetésben;
- absztrakt;
- publikáció típusa, ami a LISA tételfeltáró gyakorlata miatt nem használható.

Bár az adatbázis vizsgálatoknál találtam kísérleteket a publikáció műfajának rögzítésére, pl. BOOK REVIEW és BOOK REVIEW ABSTRACT deskriptorok, de csak ritkán. Ezek a kezdeményezések a kihasználatlan publikációtípus-index miatt elég furcsán hatnak az adatbázisban.

A nemzetközi adatbázisok gyakorlatában a tartalom visszatükrözésére használt feltáró eszközök száma átlagosan 10,³⁴ így a LISA ebből a szempontból mélyen az elvárható minimum alatt teljesít.

A feltáró eszközök a kulcsszó és a referátum kivételével szabályozottak, kontrollált szótár, illetve tezauszalapúak, természetes nyelvre épülnek. A tárgyi ismérvek használata a specifikus indexelési

gyakorlat irányába mutat. Bár találhatók általános kifejezésekkel hol jól, hol rosszul megválasztott tételek, az adatbázis indexelése érezhetően specifikus, egyediségre törekvő ismérvek alapján történik.

Az adatbázisban a relációk kifejezése a referátumok révén megoldott. Minden általam vizsgált tételhez tartozott megfelelő szöveges összefoglalás, absztrakt a dokumentumokról, amely beállításaink alapján akár a találati halmazban is megjeleníthető. Gyengén érezhető a deskriptorok használatában, a tételhez rendelt deskriptorok logikai sorrendjében is tudatosság a szövegkontextus kifejezésére, a földrajzi alosztást tartalmazó deskriptorok például az utolsó helyen állnak a tételhez rendelt fogalmak között.

A LISA tárgyi indexelésének minőség szempontú elemzése

A LISA tárgyi indexelésének minőség szempontú vizsgálatakor ismételten Jacsó Péter módszerét követtem. A tezaurusz vizsgálatánál az alaposságot, a specifikusságot, a pontosságot és a következetességet elemeztem különböző próbakeresésekkel.

Az alaposság kritériumai alapján végzett elemzés

A tárgyi indexelés alaposság szempontú elemzésénél azt vizsgáljuk, hogy az indextételek megfelelő számú és minőségű deskriptorral, tárgyszóval vannak-e ellátva. A túl kevés indexkifejezés megadása jelentős mértékben csökkenti a keresés teljességét, így ez az indexelés hiányosságaira mutat rá. Azt is hangsúlyozni kell azonban, hogy a több indexkifejezés megadása, a deskriptorok magasabb száma nem garantálja feltétlenül az alapos indexelést. Az alapos indexelés fogalma is meglehetősen szubjektív, mivel mindig az egyedi dokumentumtól és az adatbázis célközönségétől, felhasználóitól függ. Ugyanez érvényes az indexelés specifikusságára is.

A LISA alaposság-szempontú elemzésekor elsősorban olyan indextételeket kerestem, ahol túl kevés deskriptort rendeltek a feltárt tételekhez.

Az adatbázis általános gyakorlata nagyon jó: a tételekhez átlagosan 8–10 deskriptor hozzáadása jellemző, főképpen a 2000 utáni publikációknál. Találtam azonban hibákat is: több cikket két deskriptorral feltárva, amelyből az egyik gyakran

annyira általános, hogy nehezen lehet az adott témára kereséskor releváns rekordként megtalálni.

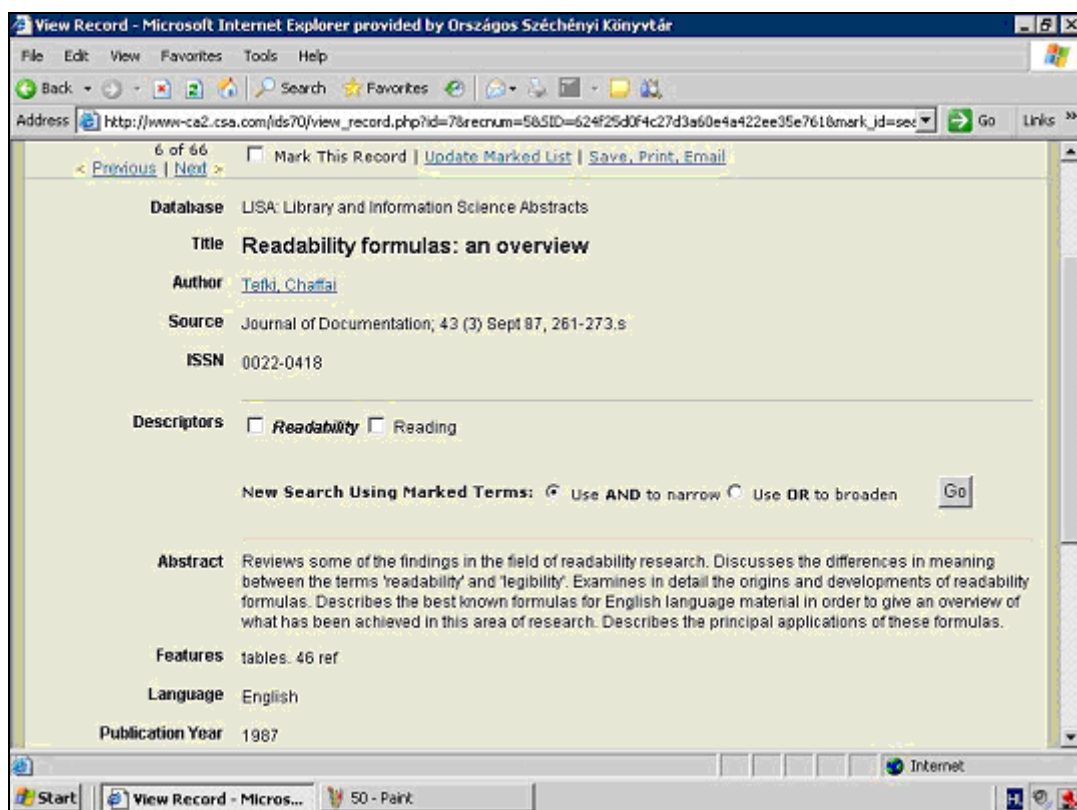
Feltűnő az indexelés szakmai hiányossága az idegen nyelvű tételeknél. Példa erre *URSUL, A. D.: Problema informatsii i informatizatsiya obschestva = The problem of information and the informatisation of the society*, In.: *Nauchno-Tekhnicheskaya Informatsiya Series 1; (6) 1991, 1–8. p.* cikke, amelyhez mindössze három deskriptor kapcsolódik: PROFESSION, LIBRARIANSHIP, INFORMATION SCIENCE. Nem kell hangsúlyozni, hogy a három általános deskriptor jóformán lehetetlenné teszi a dokumentum megtalálását az adatbázisban tartalmi keresés alapján. Ez a hiba nemcsak az adatbázis alaposság-szempontú minőségi hibájára hívja fel a figyelmet, hanem a specifikussági hibáknak is az egyik mutatója. Az adatbázisban erős a redundancia jelenléte, sőt néhány feldolgozott cikknél az az érzés támad az adatbázis használójában, hogy a dokumentumot tulajdonképpen a címből kivett kifejezésekkel indexelték.

Érdekes, hogy a hibás, nem megfelelően indexelt rekordok zöme 1990–2000 közötti időszakból származik. Ekkor még CD-formátumban frissítették a LISA-t, de a tulajdonos már a Bowker-Saur Ltd. volt.

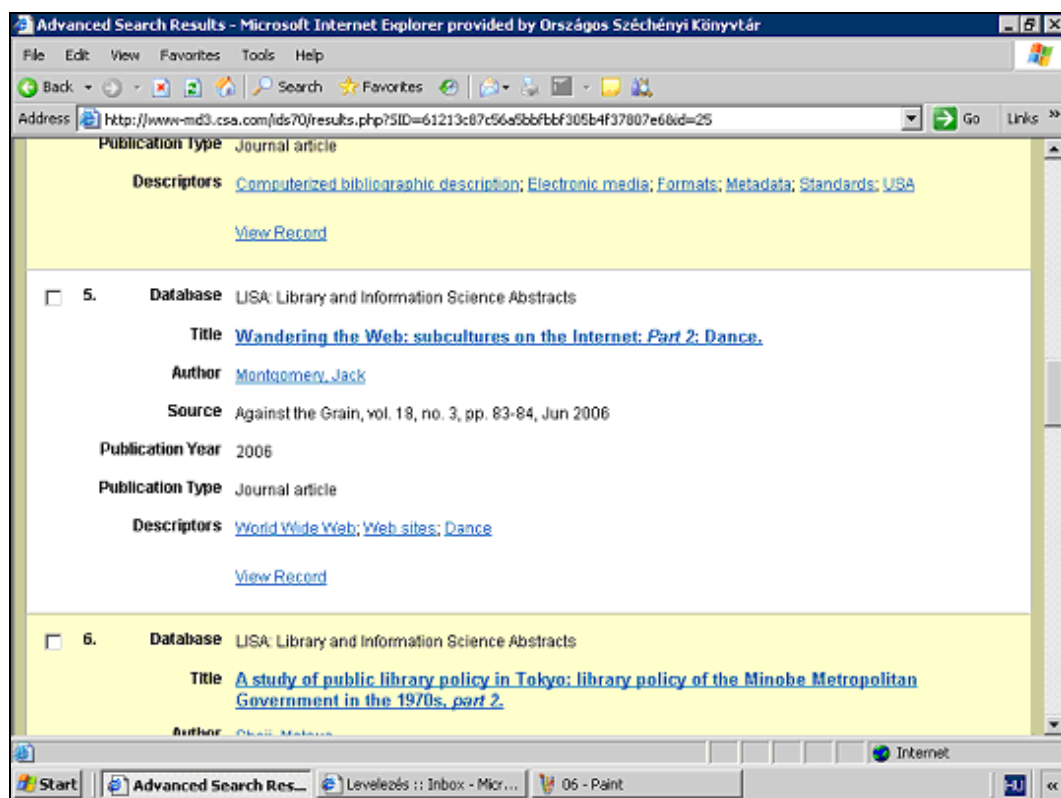
Az indexelés specifikusságának elemzése

Az indexelés specifikussága alatt azt értjük, hogy a kontrollált tárgyi szótárból, tezauruszból a dokumentum témájára, fogalmára vonatkozó szakkifejezések közül a legspecifikusabbat kell megadnunk. Kerülni kell az általánosságot és a túlzott specifikusságot is. Jacsó Péter ezeket így fogalmazta meg: „A specifikusságot sokszor úgy lehet elérni, hogy egy általánosabb kifejezést alosztályokra osztunk, hogy jelezzük a főtárgyszó bizonyos aspektusait. ... Ezt nehéz megtenni olyankor, amikor a tezauruszban szereplő kifejezések nagyon általánosak, s nincsenek útmutatások azzal kapcsolatban, hogyan adjunk altárgyszavakat vagy alosztályokat, ha használatuk egyáltalán megengedett.”³⁵

A LISA adatbázis tezauruszának hibái kihatnak az indexelt tételekre, s mindezeket a gyakori hibás indexelés is tetőzi. Példa erre *TEFKI, Chaffai: Readability formulas: an overview* című publikációja, amely több indexelési hibát is magában hordoz (12. ábra). Mindössze két deskriptor van mellé rendelve: ezzel a tétel az alapossági kívánalmaknak nem tesz eleget, másrészt a két deskriptor nem fedti a cikk témáját: READABILITY és READING.

12. ábra Alapossági és specifikussági indexelési hiba a LISA-ban

13. ábra Halmazott indexelési hibák a LISA-ban

A cikk valójában – a hozzá kapcsolt absztrakt szerint – az olvasás, olvashatóság és olvasmányosság fogalmak definíciójával, ezek vizsgálatával foglalkozik.

A LISA tárgyi indexelésének specifikusság-szemponthú vizsgálatánál azonban nem csak a kontrollált szótárból eredő hiányosságokkal találkozhatunk.

Az indexelés során az általános kifejezések jól megválasztott deszkriptorok mellett növelhetik a feltárás mélységét. Azonban nem alkalmazzák mindig helyesen, amint azt a következő kiemelt tétel is jól példázza.

MONTGOMERY, Jack: *Wandering in the Web: subcultures on the Internet: Part 2.: Dance*
In.: *Against the Grain*, vol. 16., no. 3., pp. 83-84., Jun. 2006.
Deszkriptorok: WORLD WIDE WEB, WEB SITES, DANCE

Jack Montgomery cikkét: *Vándorlás a weben: Szubkultúrák az interneten (13. ábra)* rosszul tárgyszavazták, az alaposság, a specifikusság és a pontosság szempontjából is. Egyrészt csak általános deszkriptorok vannak megadva, másrészt ezek sem utalnak a cikk tartalmára. Két deszkriptor erősen redundáns (WORLD WIDE WEB, WEB SITES), egy pedig a cikk címéből kivett, de a tartalmát nem tükröz, könyvtártudományi szakmai adatbázisba nem való deszkriptor (DANCE). Ezek a hiányosságok egy szakmai adatbázisban nem megengedhetők, hiszen az ilyen indexelésű tételek mellett hiába vannak minőségi szinten feltárt dokumentumok, a tévedések jelentősen rontják az adatbázis hitelességét, szakmai megbízhatóságát.

A pontosság szempontú vizsgálat

A pontosság szempontú elemzés az adatbázis tezauszszkészletét és annak használatát vizsgálja. A LISA tezauszszát a *LISA tezauszszkészlete fejezetben* elemeztem. Röviden összefoglalva a következő hiányosságokat tapasztaltam:

A deszkriptorcikkek mérete egyenetlen, gyakoriak az egy-két relációval rendelkező fogalmak. A hierarchikus felépítésben sorozatos hibákat lehet felfedezni, amelyek fogalomzavarból adódnak, és azt is keltenek. Az összetartozó tételek ennek megfelelően nincsenek összekapcsolva, a szinonimák használata nem következetes. A deszkriptorokban elírási hibát nem találtam, azonban az

idegen nyelvű tételek leírásában gyakoriak az elütési, gépelési hibák. „A pontatlan indexelés néha nem az indexelő hibája, hanem a kontrollált szótár megalkotóié. ... Tipikus hiba például a deszkriptorok közti kapcsolatok téves értelmezése, hononimák és szinonimák törlése, a földrajzi nevek jelentős történeti változásainak figyelmen kívül hagyása, ezek pontatlan indexeléshez vezettek, alacsony pontossághoz és alacsony teljességhez.”³⁶

Jacsó Péter fenti megállapításának megfelelően a tezauszsz alacsony színvonala kihat a feltáró munkára, minőségi kontrollált szótár nélkül nem lehet a minőségi tartalmi feltárást megvalósítani.

A tárgyi indexelés következetesség szempontú elemzése

Nehéz feladat a tárgyi indexelés következetességét egy adatbázison belül megítélni, a vizsgálat középpontjából adódóan inkább a különböző adatbázisok indexelésének következetességét lehet vizsgálni. Egy adatbázison belül a következetesség ellenőrzésére a többrészes cikkek, a konferencia-előadások alkalmasak.

A LISA a következetesség szempontú elemzés kritériumait vizsgálva kiváló teljesítményt nyújtott.

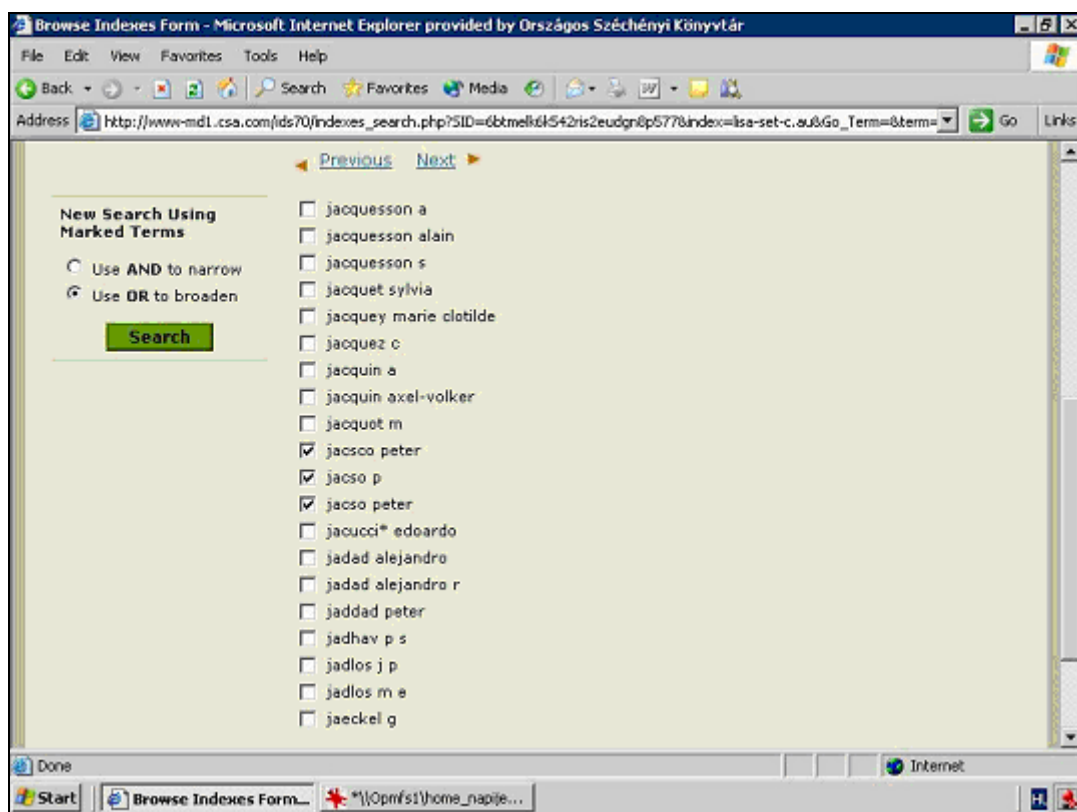
Az adatbázis nemzetközi jellegéből fakadóan, a több folyóiratban is megjelent, duplikált tételek azonos tárgyszavakkal vannak indexelve. Ugyanez a kontrollált következetesség fedezhető fel a többrészes cikkek, konferencia-előadások anyagainál is. Egy vagy két ismétlődő általánosabb deszkriptor, és szintén egy vagy két egyedi deszkriptor, amivel az adott dokumentum specifikusságát jelölték.

JACSO, Peter: *Options for presenting search results: Part 1.: common options*
In.: *Online Information Review*, 29 (3) 2005, pp. 311-319.

Deszkriptorok: ONLINE INFORMATION RETRIEVAL, SEARCH OUTPUT, EVALUATION

JACSO, Peter: *Options for presenting search results: Part 2.: options for citation searching*
In.: *Online Information Review*, 29 (4) 2005, pp. 412-418.

Deszkriptorok: ONLINE INFORMATION RETRIEVAL, CITATION INDEXES, SEARCHING

14. ábra Következtelés a szerzői indexben

A következtesség szempontjából minden általam vizsgált tétel megfelelően volt indexelve. Ennek alapján valószínűsíthető, hogy a LISA indextételeinek a készítői – példás gyakorlatként – a cikkek, a dokumentumok rögzítése, feltárása előtt behasonlítják az adatbázisba a feldolgozandó tételt.

Ha a tartalmi feltárás gyakorlatában nem is, de a szerzők nevénél, a szerzői névindexben találhatunk következtelenségeket.

Példaként – mint a MANCI-ban is – Jacsó Péter nevét emelem ki. A 14. ábrán látható, hogy ebben az adatbázisban is három formában szerepel Jacsó Péter neve: JACSCO PETER, JACSO P, és JACSO PETER. A teljes találati halmazhoz itt is csak úgy jutunk hozzá, ha mindhárom névformát kiválasztjuk. Nem a tartalmi feltárás hibái ezek, de úgy vélem, elég fontosak ahhoz, hogy csorbítsák egy adatbázis szakmai hitelességét.

Összegezve: a minőségi szempontok alapján történt elemzésben a LISA meglehetősen vegyes képet adott. A rosszul indexelt tételek azt sugallják, hogy a hatalmas feldolgozott dokumentummennyiség a minőség rovására megy. A tezaurusz hiányosságai megkívánják egy revideált jegyzék lét-

rehozását, és ennek megfelelően az indextételek revízióját, javítását az adatbázisban. Ezek nélkül a LISA hosszú távon leginkább formai ismervek alapján történő visszakeresésre lesz csak alkalmas.

Összevetés: különbségek és azonosságok a két adatbázis tartalmi feltáró rendszerében

Az elemzésekből kapott eredmények egymás mellé helyezésével átfogó képet kívánok nyújtani arról, hogy melyik adatbázis milyen mélységben valósította meg a tartalmi feltárást saját rendszerében.

A tartalmi feltáró eszközök száma a két adatbázisban meglepő eredményeket hozott. Míg a MANCI öt tartalmi feltáró eszközt sorakoztat fel a szövegjelentés reprezentálására, addig a LISA csak négyet. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a MANCI ötödik tartalmi feltáró eszköze: a referátumok nincsenek meg hiánytalanul minden tételnél (a KSZK munkatársai folyamatosan dolgoznak pótlásukon).

A MANCI a felmutatott értékekkel nemzeti szinten is jól teljesít. A LISA sok formai visszakeresési

lehetőséget nyújt, de a jelenlegi tartalmi feltáró gyakorlat nem lehet életképes a jövőre nézve egy előfizetési díj ellenében használható adatbázisban. Kiugró hiba a publikációtípus-index kihasználatlansága, főleg, hogy a tartalomszolgáltató CSA biztosítja ezt a lehetőséget.

A feltáró eszközök mindkét adatbázisban – a referátumok és a kulcsszavak kivételével – szabályozottak, kontrollált szótár, illetve tezauruszalapúak.

A szövegreprezentáció eszközei mindkét esetben természetes nyelvre épülnek.

Mind a LISA-ban mind a MANCI-ban a tartalmi feltáró eszközök használatában a specifikus feltárási eljárás az irányadó. A szakmai adatbázisok mindig a specifikusabb fogalmakat sorakoztatják fel az indextételeik mellett az adatbázis használóinak érdekében, ennek megfelelően mindkét adatbázisban helyes feltárási gyakorlatot követnek.

A relációk, kontextusok megjelenése a LISA-ban a referátumok révén megoldott, minden tételhez tartozik rövid tartalmi összefoglalás, absztrakt. Az indexelési gyakorlat a deskriptorok használatában is tudatosságot mutat, bár nem az adatbázis egészére jellemzően. A MANCI-ban az idegen nyelvű tételek nem mindig megtalálható referátumain kívül nem találunk kezdeményezést a relációk kifejezésére.

Egyik adatbázisban sem jellemzők a tartalmi szempontból erősen szegmentált adatszerkezetek.

A tárgyi indexelés minőség-szempontú elemzése a következő eredményeket hozta az adatbázisok vizsgálatakor:

- a tezauruszkészletek összehasonlítása egyértelműen a MANCI javára dönt;
- a Könyvtári és Tájékoztatási Tezaurusz 1967 óta élő, működő, folyamatosan karbantartott tezaurusz, hiányosságai ellenére is minőségi tartalmi feltárást tesz lehetővé; a tételek indexelésénél nemdeskriptorokat is alkalmaz a LISA-val szemben, ami jelentősen növeli a hatékony tartalmi visszakeresés lehetőségét; a deskriptorcikkek arányosak, kirívó logikai, értelmezéssel hibát nem tartalmaznak; elírások, nem odaillő fogalmak nem találhatók a tezauruszban.
- a LISA adatbázis tezaurusza 1993-ban került teljes átdolgozásra, de a régebbi tételek indexelése magán hordozza az 1987-től használt kontrollált szótár sajátosságait; a tezaurusznak több hiányossága van, amelyek nem biztosítják a mi-

nőségi tárgyi feltárás feltételeit; a deskriptorcikkek mérete egyenetlen, fogalomzavarok érezhetők a relációkban; sok a tezauruszba nem illő fogalmak száma.

Mindkét adatbázis tezaurusza online érhető csak el, a MANCI-é permutált index formájában; míg a LISA-é több alakban is: betűrendes, hierarchikus és permutált index formájában.

Az adatbázisok tárgyi indexelésének minőség szempontú értékelése mindkét adatbázisnál tanulmányos eredményeket hozott.

Az alaposság-szempontú vizsgálat mind a MANCI-ban mind a LISA-ban tárt fel hibákat. A MANCI gyakorlatában 4–6 tárgyszóval, míg a LISA-nál átlagosan 8–10-szel tárnak fel egy dokumentumot. A több indexkifejezés megadása azonban a LISA-nál nem jelent mélyebb tartalmi feltárást, mivel a megadott kifejezések gyakran redundánsak. Mindkét adatbázisban vannak felszínesen, csak kevés generikus tárgyszóval indexelt tételek. A MANCI-ban a redundancia megfelelő, ezzel szemben a LISA tárgyi indexei az elvárhatónál jóval erősebb redundanciát hordoznak.

A specifikusság szempontú elemzés a MANCI vizsgálatában megfelelő eredményeket hozott. A deskriptorok közül a tételekhez a leginkább specifikusakat adják meg. Bár a vizsgálat tárt fel hibákat, de nem olyan mértékben, hogy az számottevően befolyásolná a minőségi indexelést.

A LISA-ban sokkal több specifikussági indexelési hibával lehet találkozni, több tételnél erősen érezhető a cikk címe alapján történt indexelés helytelen gyakorlata. Az indexelésnél elkövetett hibák kihatnak az adatbázis egészére. A specifikussági szempontú vizsgálat alapján nagyon gyenge tartalmi feltárás valósul meg a LISA-ban.

A pontosság szempontú elemzés a deskriptorkészletekre és azok használatára vonatkozott.

A MANCI adatbázis tezaurusza eleget tesz a szakma által elvárt követelményeknek, a tételek indexelési gyakorlatában korrekt a használata. A LISA tezaurusza semmiképpen sem elégítheti ki a szakmai felhasználók igényeit, hibák tömegét tartalmazza, ennek megfelelően a tételek indexelése, tárgyi feltárása is rapszodikus: a minőségi módon feltárt, pontos, következetes dokumentumoktól

kezdve a hibás, nivótlan feltárássra is találunk példát.

A deszkriptorokban egyik tezauruszban sem találtam felületességből eredő elírási hibákat, de a böngészhető szerzői indexekben sajnos igen. Mind a MANCI-ban mind a LISA-ban Jacsó Péter nevével példáztam a következetlenségeket, mindkét adatbázisban három-három névforma tartozott a szerző nevéhez. Az ilyen jellegű elírási hibák elsősorban külföldi szerzők nevénél figyelhető meg mindkét adatbázisban. Ugyanez vonatkozik az idegen nyelvű dokumentumok címléírására is: mindkét adatbázisban vannak elütési hibák. A szerzői indexek hasonló hibája általános gyakorlatként minden adatbázisban jelentkezik, mivel az egyéni nevekre semmiféle egységesítést, leírási szabályzatot nem követnek az adatbázisok készítői. Az adatbázisok tételekészítői az egyes publikációkban használt névformát rögzítik, azt is gyakran elírva. Sajnos, amíg nem történik valamiféle szabályozás ezen a téren, addig ez a gyakorlat lesz az uralkodó.

A következetesség-szemponturnak vizsgálat a LISA adatbázisban példás eredményeket hozott: minden általam vizsgált tétel a következetességi alapelveknek megfelelően volt indexelve. Valószínűsíthető, hogy a LISA tételeinek készítői a cikkek, dokumentumok rögzítése, feltárása előtt behasonlítják az adatbázisba a feldolgozandó rekordot. A MANCI-nál már lehetett találni hibákat. A tételek zömében megfelelő volt az indexelés a következetesség kritériumai szerint.

Az adatbázisok jövőképe

A MANCI szakmai gyakorlata megfelelő, és nemzeti szinten jól megfelel az elvárt igényeknek. A tárgyi indexelés elemzésénél feltárt hibákat javítani kell, de az adatbázis egészére jellemző hiányosságot nem találtam. Folyamatos innovációnak kell azonban jellemeznie az adatbázis-építés további szakaszait, folyamatát is. Elsősorban az absztraktok, szöveges összefoglalások területén van pótolni valója a MANCI-nak. Minden idegen nyelvű tételhez szükséges lenne – minél hamarabb – referátumot kapcsolni, majd a magyar nyelvű tételek feltárását is mélyíteni kellene ezzel az eszközzel. A referátumok minden dokumentumhoz való hozzárendelése még nem jelentené az adatbázis struktúrájának átdolgozását, így viszonylag kevés munka- és időráfordítással megoldható, mégis sokkal színvonalasabb adatbázis képét

mutathatná. A weblap vizuális megjelenése is hagy maga után kívánnivalót. Grafikus igényesebb megjelenítéssel növelni lehetne a felhasználók kényelmét. Összegezve az elemzésben tapasztaltakat, a MANCI jó alapokra épített, versenyképes adatbázis, a könyvtári szakmának szüksége van rá, és képes minőségi színvonalon kielégíteni a felhasználók igényeit.

A LISA adatbázis, várakozásaim ellenére, mélyen alulteljesített, nemcsak a nemzetközi adatbázisok professzionális tartalmi szolgáltatásaihoz képest, hanem a MANCI adatbázissal készített összevetésben is.

A CSA ILLUMINA keresőfelület gazdag információ-visszakeresési lehetőségeket ígér, de az elemzett tételek feltáró gyakorlata alapján a LISA mindezeket nem tudja kihasználni. Az indexelési szempontok inkább formai visszakeresésre adnak lehetőséget, a tartalmi feltáró eszközök száma kirívóan kevés. Így hiába ad az ILLUMINA lehetőséget arra, hogy mély és árnyalt keresőkérdéseket fogalmazzunk meg, a LISA tételei nincsenek olyan mélységben indexelve, és nem rendelkeznek olyan szegmentált adatszerkezettel, hogy ki lehessen azokat használni.

A minőségi szempontok alapján vizsgált adatbázis rossz eredményei azt sugallják, hogy a hatalmas feldolgozott dokumentummennyiség erősen a minőség rovására megy. A feldolgozott tételek, és a kontrollált szótár teljes revíziójára lenne minél hamarabb szükség, hogy a minőségi szempontból alulindexelt tételek ne rontsák ilyen mértékben az adatbázis használhatóságát, összképét, illetve, hogy korrekt, színvonalas tezaurusz alapján minőségi tartalmi feltárás valósulhasson meg.

Az elemzésben tapasztalt eredményeket összegezve kijelenthető, hogy a LISA adatbázis értékét főleg a feldolgozott tételek mennyisége adja. Az adatbázis rossz örökségei már most is fokozott veszélynek teszik ki működését, és ha a LISA nem változtat mielőbb indexelési politikáján, akkor hamarosan kiesik az adatbázis-ipar fellendülő ágából.

Bár tanulmányomnak nem tiszte, hogy „győztest” hirdessen az adatbázisok között, és egyik adatbázis sem közelíti meg a professzionális tartalmi feltáró rendszerek eszményképét, az eredmények egyértelműen a MANCI adatbázis-építő gyakorlatát igazolják. Ez magyar szempontból azért is elismerést érdemel, mert a MANCI adatbázis mögött nincs olyan anyagi háttér, mint a LISA mögött.

Jegyzetek

- ¹ VARGA Katalin: Nézzünk bele a PAD-ba is, avagy egy új adatbázis a hálózaton. Elhangzott a Networkshop '97 konferencián, Keszthelyen, <http://www.ki.oszk.hu/3k/valcikkek/valcikkek9708/varga.html>; [2006-09-16]
- ² RÁCZ Ágnes: Könyvtörténeti és könyvtártudományi szakirodalmi adatbázis építése, <http://www.ki.oszk.hu/kf/2003/2/racz.html>; [2006-09-16]
- ³ MANCI: Magyar és Nemzetközi Cikkek: [Nyitólap], OSZK (Elektronikus dokumentum); <http://w3.oszk.hu/manci.htm>; [2006-09-09]
- ⁴ KAPOSVÁRINÉ DÁNYI Éva: Működő és tervezett szolgáltatások a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban = TMT, 36. köt. 1989. 10. sz. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=3149&issue_id=395; [2006-07-31]
- ⁵ Uo.: 2006-07-31
- ⁶ VISZOCSEKNÉ PÉTERI Éva: MANCI online = TMT, 47. köt. 2000. 4. sz. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=1665&issue_id=18; [2006-07-31]
- ⁷ BERKE Barnabásné: A teljes nemzeti cikcrepertórium megvalósíthatóságának lehetőségei = TMT, 50. köt. 2003. 8. sz. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=2281&issue_id=78; [2006-07-31]
- ⁸ RÁCZ Ágnes i. m.
- ⁹ MANCI: [Nyitólap], [2006-09-09]
- ¹⁰ Uo.: 2006-09-11
- ¹¹ UNGVÁRY Rudolf: A Nemzeti Könyvtár számítógépesítésének története 1969-től az ezredfordulógig, OSZK. <http://www.ki.oszk.hu/kf/2003/1/ungvary.html>; [2006-09-09]
- ¹² Easter egg szócikk = Wikipédia. http://hu.wikipedia.org/wiki/Easter_egg; [2006-09-11]
- ¹³ KÖVENDI Dénes: Bevezető: a Könyvtártudományi Szakkönyvtár Könyvtári és Tájékoztatási Téza-urushához, 2. p. = Könyvtári és Tájékoztatási Tézaursz, Budapest, KSZK, 1992.; 1-14 p.
- ¹⁴ Uo. p. 1.
- ¹⁵ Uo. p. 2-3.
- ¹⁶ VARGA Katalin: A magyar szakirodalom tartalmi reprezentációjának jelenlegi állapota = TMT, 52. köt. 2005. 7-8. sz. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4008&issue_id=464; [2006-07-31]
- ¹⁷ Uo. 2006-07-31
- ¹⁸ Uo. 2006-07-31
- ¹⁹ JACSÓ Péter: Szöveges CD-ROM és webes adatbázisok tartalmának elemzése. Budapest, KI, 2005. <http://mek.oszk.hu/03000/03040/html/10.htm#29>; [2006-09-20]
- ²⁰ Uo. 2006-09-20
- ²¹ Uo. 2006-09-20
- ²² KLEIN Ágnes-GRÁFEL Éva: A Tudományos és Műszaki Tájékoztatás reprezentáltsága nemzetközi adatbázisokban. = TMT, 52. köt. 2006. 1. sz. http://tmt.omikk.bme.hu/print.html?id=4278&issue_id=468; [2006-09-05]
- ²³ LISA: Library and Information Science Abstracts: Database Guide, CSA; 2006. <http://www.csa.com/factsheets/supplements/LISAguide.pdf>; [2006-09-22]
- ²⁴ Uo. 2006-09-22
- ²⁵ LISA: Library and Information Science Abstracts, CSA, <http://www.csa.com/factsheets/lisa-set-c.php>; [2006-09-22]
- ²⁶ KLEIN Ágnes-GRÁFEL Éva i. m. [2006-09-05]
- ²⁷ LISA: Library and Information Science Abstracts, CSA; [2006-09-22]
- ²⁸ STEIN, Jonathan: LISA's move from SilverPlatter to Bowker – looking at the interface. = The Electronic Library, 12. köt. 1994. 1. sz. p. 5-9.
- ²⁹ Uo. p. 5.
- ³⁰ ROBOZ Péter: A LISA adatbázis felélesztése. = TMT, 47. köt. 2000. 11. sz. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=1518&issue_id=30; [2006-07-26]
- ³¹ Adatbázisok: CSA bemutató, BME-OMIKK Hírlevél, 2005. május. <http://www.omikk.bme.hu/main.php?folderID=142&articleID=483&ctag=articlelist&iid=1>; [2006-09-05]
- ³² LISA lépésről lépésre: használati útmutató, KSZK (Kézirat); Budapest, 2006. április, 5 fol.
- ³³ JACSÓ Péter: Szöveges CD-ROM és webes adatbázisok tartalmának elemzése, KI, 2005. (Elektronikus dokumentum); 2006-09-20
- ³⁴ VARGA Katalin: A magyar szakirodalom tartalmi reprezentációjának jelenlegi állapota; [2006-07-31]
- ³⁵ JACSÓ Péter i. m. [2006-09-20]
- ³⁶ Uo.: 2006-09-20

Irodalom

- Adatbázisok: CSA bemutató, BME-OMIKK Hírlevél, 2005. május. <http://www.omikk.bme.hu/main.php?folderID=142&articleID=483&ctag=articlelist&iid=1>; [2006-09-05]
- BERKE Barnabásné: A kurrens magyar nemzeti bibliográfia rendszere: Helyzetkép, célkitűzések. = Könyvtári Figyelő, 36. köt. 1990. 5-6. sz. http://www.ki.oszk.hu/kf/1990/5_6/berke_h.html; [2006-04-11]
- BERKE Barnabásné: A teljes nemzeti cikcrepertórium megvalósíthatóságának lehetőségei. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 50. köt. 2003. 8. sz. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=2281&issue_id=78; [2006-07-31]
- CHU, Clara M.-AJIFERUKE, Isola: Quality of indexing in library and information science databases. = Online Review, 13. köt. 1989. 1. sz. p. 11-35.
- CSÍK Tibor-VARGA Katalin: A tudás és az információfeldolgozás. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 52. köt. 2005. 7-8. sz. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4007&issue_id=464; [2006-08-01]

Easter egg szócikk = Wikipédia.

http://hu.wikipedia.org/wiki/Easter_egg; [2006-09-11]

HAJDU Ágnes, B.–BABICZKY Béla: Bevezetés az információkereső nyelvek elméletébe és gyakorlatába. Budapest, Universitas Kiadó, 1998.

JACSÓ Péter: Az adatbázisok világának veszélyeztetett fajai. = A look at the endangered species of the database world. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 48. köt. 2001. 9–10. sz.

http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=949&issue_id=28; [2006-08-01]

JACSÓ Péter: Szöveges CD-ROM és webes adatbázisok tartalmának elemzése. Budapest, Könyvtári Intézet, 2005.

<http://mek.oszk.hu/03000/03040/html>; [2006-09-20]

KAPOSVÁRINÉ DÁNYI Éva: Működő és tervezett szolgáltatások a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 36. köt. 1989. 10. sz.

http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=3149&issue_id=395; [2006-07-31]

KLEIN Ágnes–GRÁFEL Éva: A Tudományos és Műszaki Tájékoztatás reprezentáltsága nemzetközi adatbázisokban. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 52. köt. 2006. 1. sz.

http://tmt.omikk.bme.hu/print.html?id=4278&issue_id=468; [2006-09-05]

Könyvtárosok Kézikönyve 2.: Feltárás és visszakeresés. Szerk.: Horváth Tibor, Papp István. Budapest, Osiris Kiadó, 2003.

KÖVENDI Dénes: Bevezető: a Könyvtártudományi Szakkönyvtár Könyvtári és Tájékoztatási Téza-urushához. Könyvtári és Tájékoztatási Tézausz. Budapest, KSZK, 1992. p. 1-14.

LISA: Library and Information Science Abstracts, CSA. <http://www.csa.com/factsheets/lisa-set-c.php>; [2006-09-22]

LISA: Library and Information Science Abstracts: Database Guide CSA; 2006.

<http://www.csa.com/factsheets/supplements/LISAguide.pdf>; [2006-09-22]

LISA: Library and Information Science Abstracts: Online User Manual. Oxford, New Jersey, London, Learned Information, 1982.

LISA lépésről lépésre: használati útmutató (Kézirat). Budapest, KSZK, 2006. április

MANCI : Magyar és Nemzetközi Cikkek : [Nyitólap], OSZK. <http://w3.oszk.hu/manci.htm>; [2006-09-09]

MANCI : Magyar és Nemzetközi Cikkek : [Súgó], OSZK. <http://w3.oszk.hu/manhtm/help.htm>; [2006-09-09]

RÁCZ Ágnes: Könyvtörténeti és könyvtártudományi szakirodalmi adatbázis építése. Budapest, OSZK.

<http://www.ki.oszk.hu/kf/2003/2/racz.html>; [2006-09-09]

ROBOZ Péter: A LISA adatbázis felélesztése. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 47. köt. 2000. 11. sz.

http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=1518&issue_id=30; [2006-07-26]

STEIN, Jonathan: LISA's move from SilverPlatter to Bowker –looking at the interface. = The Electronic Library, 12. köt. 1994. 1. sz. p. 5–9.

UNGVÁRY Rudolf: A Nemzeti Könyvtár számítógépesítésének története 1969-től az ezredfordulóig. Budapest, OSZK.

<http://www.ki.oszk.hu/kf/2003/1/ungvary.html>; [2006-09-09]

UNGVÁRY Rudolf–VAJDA Erik: Az információkeresés szavai. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 50. köt. 2003. 12. sz.

http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=3451&issue_id=446; 2006-08-01

UNGVÁRY Rudolf–VAJDA Erik: Könyvtári információkeresés. Budapest, Typotex Kiadó, 2002.

VARGA Katalin: A magyar szakirodalom tartalmi reprezentációjának jelenlegi állapota. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 52. köt. 2005. 7–8. sz.

http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4008&issue_id=464; [2006-07-31]

VARGA Katalin: Nézzünk bele a PAD-ba is, avagy egy új adatbázis a hálózaton: (Elhangzott a Networkshop '97 konferencián, Keszthelyen).

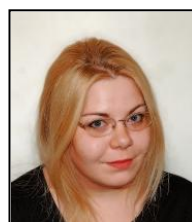
<http://www.ki.oszk.hu/3k/valcikkek/valcikkek9708/varga.html>; [2006-09-16]

VARGA Katalin: Szöveg és tartalom az információ társadalomban: Módszerek és lehetőségek az információ minőségi szelektálására. PTE-FEEK, Pécs 2005.

VISZOCSEKNÉ PÉTERI Éva: MANCI online. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 47. köt. 2000. 4. sz.

http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=1665&issue_id=18; [2006-07-31]

Beérkezett: 2007. április 11-én.

Mészáros Judit

a Budapesti Műszaki Főiskola Nép-színház utcai Könyvtárának munkatársa.

E-mail: mjudit79@gmail.com

Nehézségei vannak elektronikus
folyóiratainak kezelésében?

Az elektronikus folyóiratok és könyvek beszerzése, kezelése összetett és időigényes feladat. Az EBSCO széles körű szolgáltatásaival támogatja Önt ebben a munkában.

Ajánlatot kérünk Önnek a kiadótól, tisztázzuk a megrendelés körülményeit, és rendelkezésre bocsátjuk a használatához szükséges információkat. Tájékoztatjuk Önt a régebbi évfolyamokhoz való hozzáféréssel és archív jogokkal kapcsolatosan, ezenkívül segítünk licencszerződéseinek megkötésében is.

Professzionális vevőszolgálatunk segít Önnek hozzáférési nehézségek, IP-cím-változások és más problémák leküzdésében.

Az EBSCO-megoldások elektronikus folyóiratok és könyvek számára minimalizálják az adminisztrációt és áttekinthetőbbé teszik a megrendeléseket.

Hadd dolgozzunk mi Ön helyett: vegye fel a kapcsolatot az EBSCO ügyfélszolgálatával még ma!

Keresse magyar anyanyelvű munkatársunkat:
Telefon: +49 30 34 005 111
Email: salesberlin@ebSCO.com

www.ebSCO.com

Látogassa meg standunkat
az orvosi könyvtárosok
Informatio Medica
konferenciáján Budapesten
szeptember 25-26. között!

EBSCO
INFORMATION SERVICES